

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

1—3

BIBLIOTECA ELZEVIR

205296

M. Theodorian-Carada

Norocul lui Jani

Roman

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

EDITURA GUTENBERG

M. Theodorian-Carada

Norocul lui Ianĭ

Roman

BCU Cluj-Napoca
RBCFG202000468

BUCUREȘTI
EDITURA GUTENBERG
MCMXXI

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I

Intr'o zi de vară senină şi călduroasă, din o mic opt sute şi nu ştiu câte, pe podul Mogoşoaiei, se scurg trăsurile cu boerii şi negustorii de frunte, cari au fost de faţă la reintrarea în Bucureşti a lui Ştirbey-Vodă.

Din uşa prăvăliilor, negustorii cei mai mărunţi stau de privesc, la cei ce le trec prin faţă. In caretă trasă de patru cai înhămaţi a la Daumont, trist şi pe gânduri, se întoarce acasă fostul Caimacam Costache Cantacuzino. Fracu-i muiat în fir şi multele decoraţii, cu care s'a împodobit, culeg admiraţia lui gură-cască. Pe el, asta nu îl mângâe. Este supărat, că nici acum nu-şi putu vedea visul cu ochii. Părăsind pe muscali, şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

luându-se bine cu Austria, pentru a doua oară, Ştirbey sufla lui Cantacuzino, cuca domnească. În urmă, în trăsură deschisă, excortat de dorobanţii Agiei, trece Aga, Beizade Mitică Ghika. Vin apoi, în trăsuri închise, cu steme daurite zugrăvite în fundul, ori pe portiţele lor, boerii cei mari, în fracuri brodate numai fir, şi cu cavalerii în piept. În urma-le, în trăsuri mai puţin pretenţioase, se ivesc boerii de mijloc; pe când în birje, mai mult sau mai puţin elegante, ori chiar pe jos, se strecoară boerii cei mărunţi şi negustorimea. Călări, înaintează ofiţerii armatei de ocupaţiune, în mondire cu exelebanturi de aur şi argint, cu căciuli mai înalte ca gugiumanele başboerilor de demult; ori purtând pene roşii şi verzi, la pălărie. Printre ei, şi câţiva ofiţeri români de la Ştabul Domnesc.

După ei, scoboară o companie de nemţi, gătiţi în haine albe, cari se mişcă în cadenţa val-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sului, pe care îl intonează muzica din fruntea trupei. Îi umbreşte pe toţi aceştia steagul negru-galben al Împărăţiei Dunărene, în numele căreia dase onoruri lui Vodă, care îşi reocupă tronul, cu învoirea Austriei.

— Acum, vin ai noştri, spune un trecător, vecinului său necunoscut, dar cu care privise alaiul.

— Roata românească, a rămas la palat de gvardie.

— Că bine zici. Hai, să ne vedem de treabă.

— Stai, să vedem, cine o fi şi în rădvanul cela, cu coviltirul ridicat, pe care abia îl trage bieţii cai.

— Trăsura lui Kir Dumitrache Tămădău. Dă-i pace, bre omule; nu-ţi pune mintea cu el, că se răceşte ciorba.

Şi radvanul vechiu de ani, păşeşte domol înainte spre Curtea Veche. Trece prin faţa caselor lui Bellu, încalecă gârla pe podul de la Brâncoveanu. O ia pe uliţa din dosul caselor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Băleanului, şi spre Sf. Spiridon, până ce, pe sub o poartă înaltă de stejar, pătrunde într'o curte mare îngrădită cu ulucă; şi se opreşte în dreptul cerdacului, unor case destul de bătrâne, dar bine ţinute şi încăpătoare.

Ţigănuşul învăluit într'o nesfârşită tătarcă de postav civit, sare sprinten de pe capră, şi începe să frece la ochi pe cei doi roibi, unul schiop şi altul chior, pe cari Tămădău îi cumpărase, sunt şapte ani împliniţi, dela un mezat, pe ce nu curge pe apă; şi pe cari îi îngrijeşte, ca şi cum i-ar fi plătit sute de galbeni.

Din fundul rădvanului se scoboară, încetinel, un bărbat mijlociu la stat, cu mustaţa tunsă mărunt, cărunt de tot şi aproape chiel. Tămădău avea pe cap, un joben mai înalt de cât Turnul Colţei, fundul cât roata dela saca, şi cu nişte borduri cât streşina. Era în frac de postav castaniu, şi cu pantaloni albi de dril. Işi pusese o vestă de catifea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vișinie, pe care se prindea minunat lanțul cel gros de aur, ce atârna de gât, ca să ție bine ceasornicul la brâu.

Așa gătit, Kir Dumitrache, înaintează mândru printre casnicii, cari îl admiră. El se înfundă în iatacul Dumisale ca, peste câteva minute, să li se înfățișeze, în halat de stambă samanie, și cu ciubucul lui de lemn de vișin, la gură.

— Ia, povestește-ne, dragă, cum a fost, la Curte.

— Foarte frumos, soro. Lume ca părul din cap. Tot unu și unu. Consolii toți, în uniformă. Când să plece lumea, Vodă mi-a făcut semn să stau pe loc. După ce a rămas singur, a venit spre mine, și m'a întrebat de mă încumet, să fac glasele și înghețată, pentru masa ce avea să dea consolilor. «Nu că mă laud Măria Ta; dar nu mă dau pe Momulo»; am îndrăznit eu să zic. «Mă bucur că ești așa meșter. Și ca să văd că nu te lauzi, să știi că am să porun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cesc la Dumneata, ce va fi de trebuinţă», a încheiat Vodă.

— Are să plesnească Momulo, de necaz.

— Au să mai plesnească şi alţii, că n'am sfârşit.

— Ce a mai zis?

— Mi-a spus că a trecut prin Sibiu. A fost la cloştер. Stariţa i-a înfăţişat toate fetele de la noi. Aritica i-a dat un buchet, şi Lori, i-a spus, nişte stihuri, pe nemţeşte.

— Vai, mititelele!

— «Ai nişte adevărate demoazele, Kir Dumitrache, mi-a zis Măria Sa. Voim să te ajutăm, să le poţi mărita cu oameni de seamă. Am hotărât să te trecem în rândul boerimei. Te fac conţipist».

— Dumneata, ce ai zis, atunci?

— Să trăeşti Măria Ta; şi i-am sărutat mâna. Am eşit buimăcit, fiindcă, drept să vă spun, nu mă adăstam la atâta cinste.

— La mai mare, Jupâne strigă voios, Iani; un tânăr de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vreo treizeci de ani, cu cotlete roşcovane la obraz, şi care purta de gât un lanţ mai gros ca al lui Tămădău, dar de argint.

— Să trăeşti, tăticule; spune mai în acelaş timp, Anica, fata cea mai mare a cofetarului.

— Tu nu zici nimic, Acriviţo, neică ?

Roşie ca o vişină răscoaptă, Kera Acrivita nu zicea nimic. Doar în ochi, i se sticleşte mulţumirea, că a eşit în fine şi ea din rândul negustorimei. Cu toată bogăţia lor, soţia lui Tămădău suferea grozav, când pitărese şi căminărese, sărace luciu, şi mult mai tinere ca dânsa răspundeau cu un mândru sărut ochii, la smeritul ei sărut mâna. De acum în biserică, va trece ţanţoşă înainte lumânăreselor şi boiangioaicelor ce îi luau înainte la miruit, în puterea vârstei. Şi totuşi bucuria Acriviţei, nu e deplină: visase să fie pitărească. De aceia şi tace.

— Mă gândesc că dacă s'or întoarce iar, rivuluţionarii di-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

năuntru; boeria asta, poate să ne facă năduf, răspunde lui Tămădău, ca să nu-şi dea pe faţă gândul cel adevărat.

— Nu purta tu, grija asta. Ştiu ei, ce este în sufletul meu.

— Vezi şi de asta, am grijă. Când o afla Vodă că le trimiţi parale...

— Taci din gură. Nu vorbi prostii!

Din roşu ce era, Tămădău se face galben ca turta de ceară. Iani, mâna dreaptă a Conţipistului, a pus ochii în pământ.

Fiul unor clăcaşi fugiţi din Oltenia, la sfârşitul secolului, Dumitrache Tămădău o luase de jos de tot. Rămas de copil fără de tată, maică-sa trăia spălând rufe şi deretecând odăile, pe la muncitori. Un popă bătrân, din mahalaua Vitanului, îl lua pe Dumitrache, cu căldăruşa la zi întâi, de câştiga şi el câteva lăscăi. Mai târziu, l-a făcut paracliser. Văzându-l cât e de deştept; cucernicul preot s'a ostenit de l'a învăţat bu-

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chile, cu nădejdea că-l va face dascăl. Dumitru, nu era însă aplecat spre cele duhovnicești. Lupta de toată ziua cu norocul, dorul de a birui ce-i se pune în potrivă, plăcerea de a pune ban pe ban, îi dau fiori. Îl ispitea negoțul. De dragul comerțului, a părăsit Biserica, ca să intre ca ucenic într'o plăcintărie. Un grec din Ianina, i-a destăinuit secretele plăcintăriei. Încântat de însușirile plăcintărești ale lui Dumitrache, Costea plăcintarul l-a luat de tovarăș, și mai târziu, l-a făcut ginere. «Mor liniștit, că te las bine. Dumitrache e om și jumătate. O să facă parale multe, că are noroc la tot, pe ce pune mâna»; a zis Acriviței, bătrânul Costea, în ceasul când a părăsit lumea asta trecătoare.

Cum a închis ochii socrușău, Tămădău și-a mutat plăcintăria, din podul Beilic, în piață. Pe lângă plăcintă, a început să vândă și cofeturi. A adus un cofetar dela Beciu; și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a deschis şi o cafenea, unde un piciu de armean, servia cafele dulci şi parfumate. Iconomisind, dând parale cu împrumut la boeri tineri şi cilibii, petrecând câte un ceas la mezaturi, în fie care lună; Kir Dumitrache, se pomenise stăpân, când pe un han, când pe o vie ori o pereche de case, când pe câte o moşioară, de cele ale celor ce au mufluzit.

Fiindcă nu doarme mult, cu tot negoţul ce învârteşte; Tămădău găseşte vreme şi pentru cetit. Nu i-a scăpat lui nici o carte, din câte au eşit din teascurile Mitropoliei, ori din ale tipografiei lui Heliade. Era, prin urmare, şi un înfocat democrat naţionalist.

La 1848, principiile lui politice au fost cât p'aci, să-l dea de mal. Maior în garda naţională, membru la municipalitate, fusese unul din stâlpii regimului revoluţionar. Cum de nu a fost supărat de nimeni, din pricina asta, era o minune, pen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tru contemporanii lui. Unii, pretindeau că lucrul se datorează faptului, că nimeni nu aprecia mai mult dulceaţa cofeturilor lui Tămădău, cât Caimacamul Costache Cantacuzino, cel mai însemnat client al cofetăriei de lângă hanul lui Manuc. Faptul că rămâsese neclintit, la măghistrat, faceau pe alţii să-l bănuiască. Se zicea, că fusese spion rusesc. Vrăşmaşii firmei, răspândiseră svonul că, pe vremea revoluţiei, fusese văzut intrând noaptea acasă la Paharnicul Zossima, Directorul Mitropoliei, şi omul de încredere al Mitropolitului Neofit, carele necontenit îşi trădase colegii din Guvernul Provizoriu. Toate acestea nu erau însă, de cât curate bârfeli. Tâmădău nu a trădat, nici odată, şi pe nimeni.

Acriviţa, soţia lui, era un temperament meridional, o fire romantică şi sentimentală. Tămădău cu negoţul lui, cu catastifele şi cărţuliile lui, cu năutul şi stafidele sale, nu era o-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mul vrednic să îndestuleze pe fiica lui Costea, grecul dela Ianina. Apoi Tămădău, avea mare încredere în puterile lui fascinătoare, şi nici gelos nu era. Aşa că Acriviţa găsea, destul de lesne, tineri gata să se jertfească pentru ea; cu atât mai uşor, cu cât era frumoasă şi deşteaptă.

După nurii ei, ardea Nicolai Ivanovici Anzof, singurul funcţionar rusesc, ce mai rămăsese în Bucureşti. în timpul Guvernului Provizoriu şi al Locotenenţei Domneşti. De la Anzof, o dată cu Neofit Mitropolitul, Acriviţa aflase cu ce anume misiune vine, Fuad.

Cu mult meşteşug, a isbutit atunci, să încredinţeze pe soţul ei, că svonurile ce circulă, ar putea fi adevărate; că e mai prudent, să se ţie, câtva timp, mai la o parte.

Graţie sugestiunilor Acriviţei, Tămădău a căzut la pat, a doua zi de Sfânta Maria Mică; şi a zăcut până aproape de Sf. Du-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mitru. Tot ea, s'a ţinut de capul lui Anzof, să se învârtească la stăpânire, nu numai ca să nu-l supere nimeni pe Tămădău, dar chiar să fie lăsat în sarcinele municipale, pe care le căpătase dela revoluţionari.

Acum Ştirbey, îl pusese în cinul boeresc. Ca orice om, ori cât de democrat era Tămădău, avea în el şi un pic de vanitate. Bunăvoinţa lui Vodă, îl măgulise; mai ales că era convins că favorul de care se bucură, era firescul rezultat al cinstei şi destoiniciei sale. Ultimele cuvinte ale Acriviţei, l-au lăsat însă pe gânduri.

Când a tras în jos transparentele de la geamlâc, ca să se odihnească, lui Tămădău îi revin în minte temerile nevestei. Nu poate închide pleoapele.

I se pare că aude în grădină pe Anica sopotind cu Ianî. I se năzăreşte că în salon umblă cineva. Pare că Acriviţa stă de taifas, cu Müller, ofiţerul austriac pe care i l'au dat în cuartir.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar cum nici odată nu i-a trăznit prin cap, că Nicolae Ivanovici l-a mântuit de închisoarea Snagovului; nici acum nu bănueşte că boer l'a făcut bălanul Müller. Incântat de el însuşi, murmurul din grădină şi din salon, se transformă tot mai mult într'o armonie somniferă.

Doarme dus, până ce toaca de la vecenie îl deşteaptă. Visa. Se făcea că o cocoană înaltă şi frumoasă, o zeitate: pasemi-te, zeiţa negoţului, îl ducea de mână, pe o potecă numai printre trandafiri, spre un munte de piatră. In vârful muntelui, era un chioşc de argint, în care stau maldăre de diplome de boerie, tipărite cu slove de aur pe hârtie velină groasă ca pergamentul. De-asupra maldărilor acelora, patru steaguri tricolore, fâlfâiau mândru, şi pe cutele lor se citea: Dreptate. Frăţie. El, Conţipistul Dumitrache Tămădău, lua diplomele boereşti, şi le aşeza în patru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

piramide, sub cele patru steaguri,

— Să ştii, că mie mi-e dat să-l împac pe Ştirbey cu Heliade ; gândeşte, cu jumătate de glas, Tămădău. Pe tot drumul, de acasă, până la cofetărie, Tămădău, cugeta la acest vis frumos. I se pare foarte natural, ca el, boerit de Ştirbey, să fie chemat de soartă să-l împace cu boerii din bajenie, cum le zice Tămădău emigraţilor, din clipa de când e contipist.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II

In faţa bisericii Curtea Veche lipite de hanul lui Manuc (actualul otel Dacia) erau casele în care de zece ani, Tămădău îşi exercită negoţul. Proprietar a patru moşii ohovnice, a nenumărate ocareturi în oraş şi a două vii vestite la Drăgăşani şi pe Valea Călugărească: de mult numai dă bani cu împrumut la nimeni. Proprietăţile lui şi negoţul, îi aduc destul, ca să trăiască boereşte, să facă milostenii, şi să mai pue la o parte bani albi pentru zile negre.

Epitrop la Sf. Ilie din Podul Caliţei; prescurile şi vinul pentru Ieturghie, ca şi untdelemnul din candele, le dă el bisericii, pe care o epitropiseşte cinstit de douăzeci de ani. Tă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mădău, satul natal al cofetarului, îi datorează o biserică de zid, cu tot ce trebuește întrînsa. Cât ajută el monastirile de la Sfetagora, numai singur Părintele Gheiasie, ar putea spune. Prăvăliile în care învârtește negoț Tămădău, sunt toate așezate într'o zidire în patru colțuri, văruită frumos, și acoperită cu olane roșii. Zidirea a ridicat-o el, pe un loc ce fusese al unui grec, ce dispăruse din țară, pe vremea ciumei lui Caragea, și pe care loc neîngrădit nu îndrăsnea nimeni să pue stăpânire. Tămădău, mai îndrăzneț ca toți, l'a îngrădit într'o bună dimineață; și când i-a venit bine, a însărcinat pe Hartel, arhitectonul maghistratului, de i-a trântit o zidire cum nu era alta în tot târgul. În colț, spre Podul Mogoșioaiei, este cofetăria, cu mese de brad văpsite în roșu, cu rafturi în care stau la rând damigene pline cu vin negru de Oroviță, cu de cel rubiniu din viile de pe ma-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lul Argeşului, şi cu auriul din Drăgăşani, alături cu clondire cu rom, şi de butoiaşe de stejar, în care se odihneşte hioticul şi samiotul capitos. În borcane de cristal, în jurul darabei, îţi fac cu ochiul cofeturi şi acadele multicolore. Acilea vin, să-şi uite de supărare, negustori mai mărunţei, şi chiar lucrători mai curaţi.

În a doua prăvălie este bufetul, cu mese de tablă de fer, vopsite în ulei, cu dulapuri de sticlă, în care se proslăvesc bonboniere bogate ţesute în sârmă de aur curat, ori căptuşite cu mătase sau catifea. Aci, găseşte ori cine, cafea, cozonac şi prăjituri proaspete, la orice ceas. În fund de tot, Tămădău are o toptangerie de coloniale. Graţie băcăniei acesteia, pe Tămădău materia primă, pentru cofetărie, nu-l costă nici pe sfert, de cât îi costă pe cofetarii ceilalţi. Mulţumită acestei întreprinderi, el poate vinde cofeturi mai gustoase şi mai eftine, de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cât ori care alt cofetar din Bucureşti.

Cofetarul nostru, se scoală cum crapă de ziuă. Iarnă, ori vară; la şase şi jumătate, îl găseşti la prăvălie. Inspectează atelierele din subsol, presidează la deschiderea obloanelor, şi trece în cantor cu Iani Dimani, ajutorul lui, cel mai preţios. Amândoi adună încasările zilei de ieri, şi hotărăsc târguelile zilei de azi. După ce se sfârşeşte lucrul acesta, Iani Dimani se duce în băcănie, de care se ocupă în special; iar Tămădău îşi trece în catastif câştigul şi cheltuelile.

Din când în când, câte un mosafir, mai mult sau mai puţin adăstat, îl întrerupe de la treabă.

In primele zile ale fiecărei luni, se iveşte în cantor Căpitan Costache. Târându-şi sabia, căpitanul apare totdeauna zâmbind. Deşi chior de un ochiu, Şeful Siguranţei distinge minunat fiecare monedă, şi nu pri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

meşte decât galbeni cu zimţi, cât mai noi. El nu ese din cantor, până ce pe lângă simbria-i de cincisprezece galbeni numai ciupe doi-trei galbeni, pentru copoii lui. După el, se arată pe rând Comisarul Văpselei Roşii, de-şi ia simbria de câte zece galbeni pe lună; căci cu cinci, abia îl mulţumeşte pe Ipocomisarul Pătlăgică, dela despărţire. Cofetarul le plăteşte voios lefile acestea, oamenilor Agiei. El zice bogdaproste, că nu-i cer mai mult.

Afară de asta, în cofetărie, stau nepristan doi copoi, de ai lui Costache Chioru. Îi ţine Kir Dumitrache, pe mâncare şi băutură. Cică trag cu urechea la ce se vorbeşte acolo. În realitate ciup şi ei, câte un sfanţ doi, dela băiatul ce ţine tejghoaua; şi lasă muştirii în pace.

Căci în cofetărie, şi mai cu osebire în bufet, se adună zilnic tineri cu plete lungi, cu pălării largi de pâslă, îmbrăcaţi cu mantii calabreze. Poeţi ro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mantici, ce se înţeleg păsăreşte; profesori ardeleni, cari vorbesc între ei latineşte; negustori de tot soiul; şi boeri, cari în frac, cari îmbrăcaţi turceşte, unii proslăvind pe pravoslavnicul Împărat, în limba lui Omer; alţii plângând pe românește, dar cât mai încet, pe Bibescu, ori mai ales pe Ghika, domnii sub care slujiseră Statului, ce numai ştie de dânşii decând domneşte Ştirbey.

Din vreme în vreme, se opreşte la cofetărie şi Părintele Ghelasie, cu anteriul lui cel verde, şi cu potcapiul ros pe la colţuri. Mai des, se opreşte în cofetărie, de cere un pahar de apă şi două cofeturi, pe care nu i le pune nimeni în socoteală.

Român din Machedonia, Ghelasie cerşeşte din casă în casă, pentru monastirile de la Muntele Atos. Il cunoaşte oraşul întreg, şi de la nimeni nu ese Ghelasie, cu mâna goală. Doar nu de geaba, îl cinstesc toţi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca pe cel mai cuvios călugăr din deal de la Mitropolie. Câte odată, Ghelasie, cere să dea ochii cu jupânul. Numai de cât băeţii îl duc în cantor, la Tămădău. Ei pretind că Ghelasie ar fi duhovnicul lui Tămădău şi că de câte ori vine, îl şi spovedeşte pe cofetar. Adevăr, ei stau cam mult de vorbă; şi că nimănui nu-i este îngăduit, să turbure pe Tămădău, când stă la sfat cu Ghelasie.

— Mâine trimit ceva parale la monastire; şi mă gândii, că poate dai şi Dumneata, Kir Dumitrache, de vre un sărindar; îi zice regulat călugărul, când intră pe uşă.

— Să-ţi dau, Părinţele, să-ţi dau, cum ţi-am dat în totdeauna.

— Bogdaproste!

Şi când, socotesc că numai e nimeni aproape de uşă, ca să tragă cu urechea; cei doi prieteni încep să vorbească despre pricini, ce nu au nimic afăce cu Biserica, ori cu monastirile.

După ce sorb cafeaua şi dul-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceaţa, ce un copil cu şorţ de postav verde le-a adus pe o tavă de alamă galbenă, Părintele Ghelasie, uitându-se prin toate colţurile, scoate din sân un vraf de imprimate, pe care fără a se uita la ele, Tămădău le vârâ în fundul lăzii de fier. Tot de acolo, scoate el atunci, o mână de bani de aur, pe cari, fără să-i numere măcar, îi toarnă în palmele călugărului. Ghelasie adună banii, nu atât pentru Sfetagora, cât pentru emigraţi.

Naţionalist învăpăiat, admirator al lui Heliade, înainte de 48; la vremea aceia, intuitiv a simţit că mişcarea de atunci se va prăbuşi, aşa cum s'a şi prăbuşit. Certurile dintre conducătorii mişcării, îl desgustau adânc. Din pricina lor, nici nu voia să audă de ei. In cele trei luni, cât a ţinut regimul revoluţionar, mai nu a eşit din chilia lui, din deal. Citea tot ce se tipărea, pe atunci. Din ce citea tot mai mult perdea din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

admiraţie, faţă de Heliade. Goleştii, Rosetti şi Brătienii, i se păreau mai aproape de adevăr, şi mai simpatici. De aceia la 12 Septembrie, pe înserate, a eşit din Mitropolie, şi s'a dus pe furiş la Rosetti, să-i spue că, dacă lucrurile se întorc aşa cum se svoneşte; ori de unde or fi, să i se adreseze lui ca la cel mai devotat prieten.

Acum, din Paris, Ghelasie primeşte, prin consulatul englez, toate publicaţiile ce sunt de împărţit, în ţară. Acelaş consulat primeşte, de la Ghelasie în fie care lună, sute de galbeni, adunaţi pentru emigraţi, mai cu osebire de pe la negustori, sufleteşte câştigaţi de partidul naţional. Se ştia la Paris, că cel ce contribuia mai mult şi mai voios, pentru întreţinerea mişcării, era Dumitrache Tămădău, cofetarul de lângă hanul lui Manuc.

Tocmai de aceia, şi Tămădău se arăta să fie unul din stâlpii regimului de la Balta-Liman.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Poliția are încredere oarbă în Tămădău. Cofetăria lui trece drept unul din centrele cele mai puternice de spionaj, în București.

Suspect nu era oamenilor Agioi, nimeni alt de cât Iani. Fiul unei lăptărese din Dudești, Ion Manea; rămăsese orfan din cea mai fragedă copilărie. Crescuse pe la ușile vecinilor. Când s'a făcut mai mărișor, un frate al mamei sale, l-a luat pe lângă el. Il mâna în oraș să vânză iaurt și legume, la precupeți. Intr'o zi nu s'a mai întors în sat: a rămas în piață. Din piață, Ion, a trecut în slujba unui căldărar, la care a învățat grecește destul de bine.

In băcănia lui Hristea Pali, și-a căpătat însușirile de iscusit negustor de coloniale, și toată aparența unui grec catafto. Ca să-l ție pe lângă el, Pali l'a făcut pe Ion Manea, Iani Dimani. Sub acest nume i-a scos patenta de supus al M. Sale Regelui Otto al Elinilor. In această

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nobilă calitate a scăpat el de miliţie, care pe atunci ţinea pe sorţari, şapte ani la cazarmă. In băcănia lui Pali, ca şi la Tămădău, Kir Iani se arăta un panelin împeliţat. Cât a ţinut regimul revoluţionar, în 1848; Iani nu a lipsit de la nici una din manifestaţiile cele mai riscate. Se pretinde că el a fost cel ce a pus foc rugului, în care au ars Regulamentul Organic şi Arhontologia. Pe Câmpul Libertăţii, unii l'au auzit ţinând cuvântări incendiare. După 13 Septembrie, s'a cuminţit mult. In băcănie vorbeşte foarte frumos, de boeri şi de stăpânire. Spune la toţi, că politica este sărăcie goală, la casa negustorului.

Cu toate astea, chipul cum îi strâng mâna, câţiva tineri cu plete lungi, chefurile ce face cu oameni cunoscuţi că împărtăşesc păreri răsvrătitoare, puneau la îndoială, pe copoii Agiei. Căpitan Costache l-a şi dat, odată, pe lista suspecţilor.

— Ce caraghioslâc, este ăsta ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dacă toţi cei bănuiţi de voi, ar fi ca Iani, apoi s'a dus mama dracului. Vă bateţi joc de mine? Ori aţi căpiat?

Ca să-şi apere copoii, Căpitan Costache, s'a încercat să înegrească pe Iani. Aminteşte Şefului Poliţiei, de rolul pe care l'a jucat pe timpul răsmiriţei; îi spune că se pupă în bot, cu gazetarii lui Busoiceanu, cu ardeleni nebuni, şi cu poeţi excentrici.

— Ce vă pasă? Lăsaţi-l în pace.

Şi Aga a zâmbit aşa de mefistofelic, în cât Costache Chioru şi-a dat cu amândouă mâinele peste gură. Tămădău, de ar fi fost de faţă la convorbirea aceasta, dintre Aga şi Căpitan Costache, s'ar fi sărutat singur pe amândoi obrajii, ca să se răsplătească pentru prudenţa lui. Căci cofetarul, în mod instinctiv, nu se ferea de nimeni ca de Iani, să nu bănuiască măcar, că el ar mai simpatiza cu emigraţii. Ca să adoarmă orice-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bănuială a lui Iani, Tămădău mersese până a-l lăsa să înțeleagă, că nu ar fi hârfeală curată svonul că, pe timpul regimului revoluționar, el avea întâlniri noaptea cu Zossima, pe care, fie zis în treacăt, nici nu-l cunoștea.

Să nu vă mirați însă, că un nas așa de subțire ca al lui Tămădău, nu avea idee de ce face Acrivița; și pentru ce, într'o vreme, Iani își făcea de lucru acasă la Tămădău. El știa că Iani, ca toți grecii, se topea de pe fuste. Era informat că are o puicuță, pe Podul-de-pământ, că iubește la bariera Herăstrăului, și are o drăguță în deal, la Radu-Vodă. Era cu atât mai în drept, să creadă că i-or fi ajungând trei, când lui îi era prea mult și una.

De altfel, de când Bucureștii fuseseră ocupați de austriaci, și de când Müller, era în cuartir la Tămădău, prietenia lui Iani cu Acrivița, se răcise de tot. Cam de atunci, nu mai pri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mea Iani, biletele acelea dulci, în care greaca își exprima în limba ei maternă, tot ce-i dicta simțurile ei aprinse. O delă cu șapte—opt file, constituia fie-care scrisoare, ce-i trimitea la han, printr'o chivuță credincioasă. Scrise pe hârtie roză, biletele Acriviței exalau un puternic miros de mosc, parfumul favorit al lui Iani. Ca să nu deștepte gelozia naivului sas, care își închipuia că a trebuit să ajungă catanele lui Kaiser, pe malurile Dâmboviței, pentru ca oacheșa cofetăreasă, să fie ispitită să calce jurământul de credință față de Tămădău; Acriviţa se ferea ca de necuratul de Iani. Il ocolea, ca nu cumva să nu rămâe în patru ochi cu el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III

Îndatorirea să lase să-i treacă înainte la miruit atâtea negustorese, mai sărace ca ea, umilise în totdeauna pe Acrivița. Asta a și fost pricina cea mai de seamă, că pusese pe jăratec pe bietul Müller, de a făcut pe dracu în patru la Ober-Komando, până când însuși Coronini a cerut lui Vodă să dea un rang de boerie, cofetarului de la Curtea Veche. Și tot de aceia, chiar la cea dintâi Duminică, ce a urmat căf'ănirii lui Tămădău; Acrivița a vroit, să guste plăcerea de a se mirui în rând cu cocoanele.

La Sf. Ilie era obiceiul, ca popa să se oprească un moment din miruit, când sfârșea de miruit boerii, ca astfel să fie și mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vădită deosebirea ce este între cinul boieresc, și starea negustătorească. Veneau întâi boerii, apoi negustorii, după aceia cocoanele, și la sfârșit negustoresele. În fruntea lor, răzimată pe o umbrelă veche, surdă și aproape oarbă, pășia Safta Viduleasa, văduva unui staroste de boiangii, din zilele lui Ipsilante. Jupâncasa Safta nu a zărit pe Acrivița, când s'a miruit cu cocoanele, nici nu auzise de Tămădău, că a fost boerit. Când a aflat că Acrivița îi trecuse înainte, în coada coconetului, a început bătrâna să bonbăne. Nu se poate liniști de loc. Nu pricepe cum de a îndrăznit plăcintăreasa, să-i ia ei înainte.

— Taci din gură, vecină, că te aude; îi zice Hrisa lui Oprea Caretașul.

— Lasă să mă audă. S'a obrăznicit, nevoe mare.

— A fost dreptul ei.

— Cum dreptul ei? Ce mi-e mai mult de cât o plăcintăreasă?

— A fost, dar acum...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— E bogată, ştiu ; dar eu sunt femeie bătrână. Trebue să adaste.

— Cocoanele, nu adastă pe nimeni.

— Cocoanele, dar nu Kera Acriviţa.

— Kera Acriviţa, este acum Cocoana Acriviţa. Nu de geaba l-a făcut Măria Sa, pe Kir Dumitrache, conţipist.

— Aşa! De ce nu-mi spuneai mai dinainte, soro?

Atât a fost destul, ca să calmeze pe Safta, femeie înţeleaptă, care nu-şi pretinde de cât dreptul ei.

Acriviţa s'a făcut că nu vede, nu aude. Mândră a eşit din biserică, făcând la cruci cât toate zilele şi împărţind la parale la toţi orbeţii, ce s'au grămădit la eşire.

S'a dus întâi, să facă o vizită la Clucereasa Dejoianca, care şade peste drum de biserică, şi care din pricina neputinţelor vârstei, nu mai ese din casă. Bătrâna trăeşte cu amin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tirile domniei lui Bibescu, pe când răposatul Clucer era şef de secsie, în Logofeţia Dreptăţii. Ştirbey nu-i este de loc simpatic. Este convinsă că muscalii o să-l aducă înapoi, pe Bibescu.

De la Clucereasa, trece alături la cocoana lui Doctorul Benof. Tămădău este prieten bun cu Benof. Amândoi sunt epitropi la Sf. Ilie, şi se înţeleg îngereşte în toate. Doftoroaia, o bulgăroaică durdulie, femeie blajină şi harnică, nu ştie vorbi de cât de ale casei, de magiunul ei, de castraveţi muraţi şi varză acră. Ea vede cu plăcere pe Acriviţa şi o heretiseşte pentru boeria lui Tămădău, fără nici un pic de invidie.

Nu e ca Mileva, lui Jifcu Lumânărarul. Sârboaică nobilă, Mileva suferă grozav, că din pricina sărăciei, a trebuit să ia pe Jifcu. De geaba a ajuns el, staroste al lumânărarilor, de geaba a făcut parale; Mileva e neconsolată. Boeria lui Tămădău,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a scos-o din sărite. I se pare că Acriviţa a venit numai ca să-şi bată joc de ea; şi îi ia înainte.

— Imi place de Conu Dumitrache, ştie să se învârtească; şi îi merge bine. Numai Jifcu, adastă să-i pice din cer toate. Fiindcă, să nu te superi, dragă, la drept vorbind, erau alţi negustori mai bătrâni, la cari trebuia să se gândească mai întâi Vodă. Kir Dumitrache este om cum se cade; nici cofetarii, nu-l au însă staroste, nici cafegii, nici toptangii, nici băcanii. In fiecare taraf, sunt alţii, mai cu vază...

Pornită pe tonul acesta, conversaţia putea să degenereze. Noroc că a intrat în casă, Lisaveta Cojocăreasa, urechea mahalalei. Pe nerăsuflate, ea le spune că a aflat, de la Glucereasă, că Bibescu este de trei zile în Bucureşti. A venit cu firman nou de domnie. Stă ascuns la gineri-său, Iancu Filipescu, până îşi adună Ştirbey

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

boarfele, ca să-şi ia tălpăşiţa. De ce se minunează Lisaveta, este de Uxülina, că îşi meremitiseşte casele Nu i-o fi spus Ştirbey, că s'a dus pe copcă? Lisavetii nu-i este milă de Ştirbey. Îi pare rău de Doamna. Este o muceniţă, nu alt ceva.

Nu aude, nu vede, cum îşi face Ştirbey de cap cu baroneasa lui. Dreptul lui Dumnezeu, că este şi frumoasă, bat-o Dumnezeu de Uxülină. De la Vodă, trece pe neschimbate la Pitarul Vlăduţ. A aflat că Pităreasa a fugit, cu un neamţ la Braşov.

— Dar, am văzut-o ieri, în Lipscani, observă Acriviţa.

— Ai văzut-o, nu zic nu. Dar ştii, de ce ai văzut-o? A pus Pitarul, şase cai la trăsură, i-a luat de urmă, şi a adus-o înapoi, de la Ploeşti. Şi ca să se uite vorba, le anunţă că Popa Ghiţă îşi măritä fata, cu un fecior de ai lui Anton Pan, care se face popă la biserica Albă din Podul Mogoşoaiei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1901-1932

— Asta se poate, că am văzut ieri pe Anton Pan cu Popa Ghiţă, într'o cârciumă din mahalaua Vergului, zice Mileva.

— Ca să stea Anton Pan, cu Popa Ghiţă în cârciumă, nu ar fi tocmai nevoe de o încuscrire, adăogă maliţios Acriviţa.

Un ucenic din prăvălia lui Jifcu, aduse în fine, cafea şi dulceaţă, pe o tavă de alamă, lucitoare.

Până să ajungă acasă, Acriviţa se abate puţintel şi pe la Cocoana Sanda. Pe gârliţă, într'o livadă neîngrădită, printre pomi şi iarbă verde, trecătorul zăreşte o pereche de case bătrâne, gata să cadă la pământ. In două cămăruţe, aproape goale, îşi încheie viaţa văduva unui portarbaşa, de ai lui Moruzzi. Bătrâna trăeşte cu din ce o miluieşte Domniţa Anastasia Moruzzoaia. Ştie să facă şi nişte prafuri, care vindecă de gălbează.

Coana Sanda, fusese cea din tâi cocoană, care a legat prie-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tenie cu Acriviţa, şi soţia lui Tămădău, nu uită asta. Altmintrelea Cocoana Sanda, iubeşte pe Acriviţa din toată inima ei înăcrită. O sărută pe frunte, şi îi mulţumeşte pentru maslinele şi halvaua, ce i-a trimis de lăsatul de sec. Indată apoi, se iveşte în prag o ţigancă bătrână, legată la cap cu un testemel negru, îmbrăcată într'o fustă de stambă, ce fusese cu zece ani înainte roşie, pe ea; şi cu picioarele goale. Ţinea, cu mâinele ei, negre şi murdare, o tavă rotundă de aramă, pe care se văd două pahare groase, în douăsprezece muchii, una verde şi alta roşie, un borcan de pământ cu şerbet de lămâi, şi două ceşculiţe, cât degetarul, cu cafea. Lângă chisea, se zăresc şi două linguriţe de argint, cu stema Moruzzeştilor, pe ele.

— Mi-a trimis, Domniţa o oca de cafea, de care i-a venit acum din Stambul. Gustă suflete, că este blagoslovită.

— Foarte bună, într'adevăr.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce spun eu, măiculiță? Dumnezeu și Maica Precesta, să o ție pe Domnița, că mă miluește, maică. Fără Domnița, și de Dumneavoastră, nu mi-e rușine să spun, că ași muri de foame. Boerii divăniți, nu au vroit să-mi facă și mie o pensioară, cât de mică. Se cădea, maică. A slujit cu credință Domnia, răposatul, Dumnezeu să-l ierte. Mi se cuvenea și mie o pensie, că sunt fată de boer de neam și văduva lui Portar-Basa. Mi-au făcut nedreptate mare, nu i-ar răbda Dumnezeu.

Pe Coana Sanda o podidește plânsul. In fața potopului de lacrămi, ce se revarsă din ochii Portăresei, Acriviția pricepe că nu are nimic mai bun de făcut, de cât să-i sărute mâna, și să o lase cu durerea ei. Căci sunt dureri, pe care nu le poate îndulci nici un cuvânt omenesc. Și pentru Sanda lui Portar-Basa, faptul că nu a fost și ea trecută în sintagma pensionăreselor, era o durere de felul acestora.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV

Intr'o zi din postul Sfintei Marii, după vecernie, Acriviţa se pomeneşte cu Vistiereasa Elenca Jugureasca, la ea. Era o cinste mare pentru ori cine, vizita Coanei Elencăi. Acriviţa când a zărit-o suind treptele, a fost cuprinsă de o adevărată emoţie. Nu se aştepta să-i întoarcă aşa de curând, Vistiereasa vizita. Nu s'ar fi mirat chiar, că Jugureasca, să se sustragă de la această datorie. Căci Coana Elenca, este cea mai simandicoasă faţă boerească, din toată mahalaua. Vânjulească, prin naştere, Vistiereasa se ţine mai ca din protipendadă. Legată la cap cu un testimel de mătase neagră, îmbrăcată de sus până jos numai în negru,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ea poartă de cincisprezece ani, haine cernite, de când a murit Vistierul. Văduvă fără de copii, plângând pe răposatul și îngrijindu-se de căpătuirea nenumăraților ei nepoți și nepoate; Coana Elenca, așteaptă cu resemnare ceasul când o vor așeza în pridvorul bisericii din Jugurei, lângă soțul ce odihnește acolo de atâția ani, adăstântu-și nevasta.

— M'am bucurat din tot sufletul, drăguța mea, că Vodă a înălțat în rang, pe Conu Dumitrache. I se cuvenea de mult, și spun drept că nu am înțeles pe Bibescu, că nu s'a gândit el, în zilele lui, să-i facă dreptatea asta. Dar acum vorba celuia, mai bine mai târziu ca nici odată.

— Așa zic și eu, Coană Elenco.

— Dar ori cum, între noi fie vorba, s'ar fi cuvenit să-l facă pitar.

— Bunătatea Dumitale, Coană Elenco.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nici o bunătate, drăguță. Dar spune-mi, ce-ți fac fetițele?

— Sărută mâinile.

— Pe toate le ai, la Brașov, în pansion?

— Pe celo mici, amândouă. Anica, a sfârșit Centralul aici. Acum am luat-o, acasă, să învețe gospodăria.

— De ce nu o scoți?

— Este prea crudă, Coană Elenco.

— Ce crudă, soro? S'a făcut numai bine, de măritat. Adu-mi-o să o văd și eu, cum s'a făcut, se roagă Vistiereasa.

Anicuța bate din palme. O țigancă tânără și frumoasă, îmbrăcată țărănește, ca pe la Văleni, ese de după ușă. Stăpânăsa, îi spune două cuvinte la ureche, fata dă din cap zâmbind și se face nevăzută.

Peste vreo zece minute, fosta roabă a Drăjnenilor, reapare, cu o tavă de argint, în brațe. Acum ea este, precedată de Anica, care s'a gătit cu niște foi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de tulpan albe, cu flori mari de diferite culori. Sărută mâna Vistieresei, și apoi îi oferă dulceața, în frunze de argint și cafeaua în filigene la fel.

— S'a făcut frumoasă de tot. Pare că este o cireașă coaptă, drăguța de ea. Acu, de ar avea și noroc, pe cât e de frumoasă!

— Așa zicem și noi, întărește Acrivița.

— Da vezi că norocul, nu crește prin măracini. Trebue căutat cu lumânarea.

— Fie care cu norocul ei.

— Nu zice așa, Coană Acrivițo. Cine are fete, trebue să se îngrijească de ele.

— Ne îngrijim. Le-am dat în pension. Le-am făcut zestre. Acum cum i-o fi și norocul.

— N'ați pus ochii, pe nici un flăcău?

— Nici nu ne-am gândit, la așa ceva.

— Uite, ca prietenă ce vă sunt, m'am gândit eu. Cunoști, pe nepotul meu, Iorgu? Întrebă ea, câteva secunde mai târziu, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acriviţa care se uită ciudat, la dânsa.

— Cum se poate! Nu cunoşti Dta pe nepotul meu, Iorgu Furmuraki?

— Cel ce a fost, iunkăr?

— Da, acela.

— Îl ştiu.

— Foarte potrivit ar fi, cu Anica. Nu fiindcă mi-e nepot, dar este un băiat de zahăr. Nu făcea miliţia de el. A eşit praporgic în ostovcă; şi s'a dus la ţară, de îşi vede de moşiile lui, din Vlaşca, unde a fost tatăl său, sub-ocârmuitor, Căminarul Alecu Furmuraki, poate că l-ai apucat.

— Nu.

— Aşa este, că a murit sărmanul de tânăr. A lăsat pe soru-mea văduvă, de timpuriu. Dar a rămas bine de tot, cu pensie, cu moşii, şi cu bani peşin.

Şi înainte tot îi dă Vistiereasa, cu lauda nepotului. Până sfârşeşte cu un: «Hai să-i însurăm, soro. Ce pereche nimerită ar face; Doamne, Doamne!»

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să vedem, ce-o zice și Dumnealui.

— Lumea zice, că nu ese din cuvântul Dumitale.

— Vorbe. Are voia Dumnealui, din care nu-l scoți cu una, cu două.

— Atunci, spune-i, soro, spune-i să se grăbească, că pierde bunătăte de ginere. Nici nu știu de nu o fi sfârșit cu Maritica, a Sărdarului Basma. Știi acum, cine este Sărdarul; și uite, zic vorbă mare, de un an se ține de Iorgu, să-l facă ginere. Dar, nu-i place fata, închipuește-ți, soro... Mi-e frică, cu toate astea să nu-l scoată din minți, că îi dă trei moșii, dragă. Bine ar face Conu Dumitrache, să se hotărască odată, să nu-i scape vrabia din palmă.

— Cum o zice Dumnealui. Eu, am să-i spun, cum zici Dumneata.

— Vino, să te sărut suflete. Mă duc, te las. Vorbește-i Dta cum știi, lui Kir, lui Conu Dumitrache

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V

Vistiereasa Elenca, era cea mai discretă persoană, dar avea o meteahnă, pe care i-o cunoşteau toţi Bucureştii, şi de care numai dânsa, nu avea habar. Vorbea în somn. Dormind, destăinuia slugilor, gândurile ei cele mai secrete. Cum nu adormea, până ce o ţigancă nu-i freca tălpile o jumătate de ceas, şi fiindcă de când e văduvă nu doarme singură, ci trebue să se culce pe scoarţă, lângă patul ei, Mitrana, credincioasa ei jupâneasă din casă; tainele Coanei Elencăi, nu erau taine, pentru nimeni alt de cât pentru dânsa. Aşa, prin urmare, cu trei zile înainte ca Vistiereasa să calce pragul caselor lui Tămădău, mahalaua toată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

știa, că a pus gând Jugurească să se încuscrească cu el. Din pricina asta, toți câți găsesc pe Anica drăguță, și prețuesc, la cât face, starea lui Tămădău, încep să-i dea târcoale.

Cea dintâi a fost Coana Sanda. Disdedimineață, s'a pomenit Acrivița cu ea în casă. Venise într'o fugă, să spue că Mitiță, feciorul Slugerului Savu, a zărit pe Anica, și i s'a aprins călcâile de dragul ei. Nu mai poate dormi, slăbește din picioare; și Slugerul, ca să nu-și piardă odorul, a hotărât să trimeată pe Coana Sanda, la Tămădău, să-i spue că dă blagoslovenie lui fiu-său, să ia pe Anica.

— I-o fi dând Slugerul blagoslovenie, dar nu știu ce o zice și Dumncalui. Ce face Mitiță al Slugerului, ce slujbă are?

— Vai de mine! Ce să facă? Ca toți feciorii de boer, are slujbă; e scriitor la vornicia închisorilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O fi, nu știu, încheie Acrivița, lăsând pe Portăreasă să plece, descurajată că nu i-a sărit de gât, când i-a spus că Slugerul Savu Ciocănescu, era gata să se încuscrească cu Tămădău, carele, la urma urmelor, ce mi-e alt ceva de cât un cofetar.

In cantorul lui Tămădău, dau năvală alt rând de petitori. Eclesiarhul Mitropoliei, vine să-i vorbească, de un brașovean putred de bogat, din Câmpulung. Este băiat tânăr, și unde pui că este și nepotul Mitropolitului.

Clucerul Vasilache Ciocârlie, a trimis în petit pe Doctorul Benof. Ar fi încântat, să-și însoare un nepot de frate, registrator la Divan, cu Anica lui Tămădău.

Insuși Căpitan Costache, când a venit de și-a luat simbria, a adus vorbă de un văr al său, ce este tist de dorobanți la Turnu-Măgurele, și pe care îl socotește foarte potrivit cu Anica.

Tămădău îi ascultă pe toți.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dă din cap, şi le răspunde stereotip: Ar fi potrivit aşa e, dar e prea crudă copila. Să o mai aştepte un an, doi.

— M'au îndrăgit nevoe mare boerii de la o vreme, toţi vor să se încuscrească cu noi. Nu pricep ce o fi şi zorul ăsta, pe ei.

— Nurii Anicăi, frăţico.

— Ei, aşi. Că nici unul, nu a văzut-o odată măcar.

— Atunci, ce să fie?

— Mă mai întrebi? Mai bine, spune să-mi aducă un pahar cu apă, şi hai să ne culcăm, că se face ziuă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI

Pe locul unde se înalţă azi palatul Creditului Fonciar, şi în jurul bisericii ce i se zice acum, fără nici un rost, Kalinderu; se ridica, altă dată, unul din cele mai mari caravanseraiuri bucureştene, hanul grecilor, proprietatea bisericii din mijocul hanului. Alături, aproape tot atât de mare, dar mult mai bine frequentat, era hanul lui Simion, ce se întindea până în uliţa blănarilor. Armeanul Simion, şi soţia sa Pembe, muncind din zori până în noapte, izbutiseră să facă din hanul lor, un locaş ce caracteriza Bucureştii de demult.

Era pitoresc hanul acesta, cu cafeneaua lui, în care — ca şi în han de altfel — vedeai turci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu fesuri, ori legaţi la cap, cu turbane albe sau une ori verzi, ovrei leşeşti în cisme şi laibere lungi soioase, alături de cei spanioli, în costume orientale. Şi tot acolo găseai, boeri în giubea şi antereu, popi şi călugări, samsari de toate soiurile şi epocile, împreună cu gazetari, poeţi şi funcţionari, ce maimuţăreau ultima modă pariziană, sau vieneză. Unor favoriţi, Simion le închiriază odăi, pentru câtiva galbeni pe lună.

Între aceşti favorizaţi de soartă, se numără şi Iani. El îşi are aci chilia, în care şi-a adus patul îmbrăcat cu macat verde, o masă rotundă de nuc şi şase scaune de fer, învăluite cu pluş roşu. Pe pereţii albi ca neaua de la Crăciun, Iani a atârnat icoana Înaintemergătorului, şi o foaie de calendar, din cele ce scotea Karkaleky. Pe o mescioară de brad, lângă tradiţionalul lighean şi ibric de alamă; stau împlănite în piele de iuft, o psaltire, două volu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nic grecești și mai multe romane traduse de Baronzi. Cărțile servesc de suport la săpunurile, praful de dinți, peria și piepteniî cu care se face frumos Iani.

Aci, la el acasă, Iani adună o dată pe săptămână prietenii, pe cari îi cinstește cu plăcinți calde, cornuri fine, și cafele armenești. Cum se însercază, îi vezi intrând în hanul lui Simion, Sâmbăta, pe Nicolae Filimon, vestitul romancier, pe Anton Pan, ce aduce cu el, pe Ștefanache, ucenicul lui iubit, pe Tiberiu Ciută, profesor la școala de la Domniță Bălașa, și pe Ghiță Gavrilescu, poet și redactor la Naționalul, lui Busoicescu. Sorbind licheruri și cafele, pe oaspeții lui Dimani, îi apucă zorile la chef. Acum adusese Filimon la sindrofie și pe Signor Luigi Vernici, flautist la orchestra teatrului, și mare iubitor de alcol.

Era pe la miezul nopții. Un băiat de la han, aducea somno-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ros al şaptelea ibric cu cafea. Ca să dovedească lui Vernici, că muzica orientală este superioară celei italiene; Anton Pan intonează un irmos pe glasul al şaptelea. Cum a băut cam mult, versificatorul popular se cam încurcă la limbă, şi termină punând pe Ştefanache să facă lui Signor Luigi, dovada la care ţine aşa de mult Kir Anton.

Gavrilescu, care a prins limbă, destăinueşte prietenilor lui un secret mare. Nu deschide însă gura, până ce nu-i pune să jure că nu va răsufla nimic din ce le spune el. Busoicescu a primit o scrisoare de la Arăpilă Golescu. Napoleon a făcut la Paris unirea cu Moldova. Ştirbey şi cu Ghika, au să plece dintr'o zi într'alta. O să avem republică. Magheru are să fie cel dintâi Preşedinte al Republicei Române; fiindcă pe Magheru, îl vrea şi Turcul.

— Dacă este vorba pe ce o vrea Turcul, să ştiţi că vine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

domn peste amândouă țările, Iancu Ghika. Nu de geaba l-a făcut pe el Bey de Samos, Sultanul, spune sentențios Anton Pan.

— Așa ar fi să fie ! Dar vezi că Rusetache a izbutit să încredințeze pe Napoleon, că românilor, numai republica li se potrivește, asigură foarte serios poetul, ce cumulează funcțiunile de secretar de redacție la Naționalul, cu cea de corector la Buletinul Oficial.

— Ce vorbiți fleacuri, strigă supărat Filimon. Nimeni dintre voi, nu este mai republican de cât mine. Dar până nu voi vedea cu ochii, nu pot să cred în ruptul capului, că împărățiile cu care ne învecinăm, o să ne dea voie nouă, să proclamăm republica. Altceva se poate ; dar republică, nu. S'ar putea foarte bine, ca Napoleon să trimită domn peste amândouă Principatele, pe vre unul din verii lui.

— Ai să vezi, că o să ajun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gem republică. De se proclama republica la 48, nu mai îndrăzneau turcii, să vie în București, să închiză pe ai noștri. Și apoi, ce mai vorbă multă? Aveți să vedeți că o să fie așa, cum scrie Arapilă, răspunde Gavrilescu.

— Bine măi frate Ghiță, cum crezi tu una ca asta? exclamă Tiberiu Ciută. Nu pun la îndoială, că așa o scris frățele Arăpilă, patronului tău. Dar totuș mă rog, multă dreptate are fratele Filimon. Nici când, nu veți avea o republică, în Bucuresti.

— Așa zic și eu, mormăe Anton Pan.

— Eu încă-s republican, frate; și știu bine că spre republicanizare mere omenirea. Dar mai întâi, încă nu este continentul nostru, pregătit pentru republică; și apoi, republica română nu se poate face de cât în Ardeal, în Ulpia Traiană, restabilind constituțiunea republicană, pe care o aveau strămoșii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noştri, în epoca Grachilor. Altfel escluse o ridicare a romanităţii, din Dacia.

— Să ne vie nouă domn, un Bonaparte, ori un Murat; şi să vedeţi voi, ce facem noi.

— Şi aceasta este tot o iluziune politică, fraţilor. Cât îi lumea, nu va permite Împăratul Francisc-Iosif Intâiul, ca în Dacia, la gurile Dunărei să stăpânească Napoleon, printr'un văr, ori un nepot de ai săi. Aceasta încă-i escluse. La care mai trebue să ştiţi, şi aceia că voi cei din ţară, nu puteţi face nimica. Nu aveţi cultura, nu sunteţi pregătiţi politiceşte.

— Iar ai început să baţi câmpii, Tiberică puiule.

— Am început şi voi continua, până ce mă veţi înţelege. Teza se pune astfel: Trebue să facem republică, în Ulpia Traiană, restabilind constituţia Romei antice, şi cultul zeilor strămoşi, în chipul cum cere frumos, Bărnuţ. Dar întru cât împrejurările politice externe, nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

permit să punem în aplicare teza noastră; suntem aplicaţi să ne mulţumim cu ipoteza pe care au îmbrăţişat-o Ion Trif Maiorescu, Treboniu Laurian şi Aaron Florian. Ca să mântuim pe românii de pretutindeni, urmează să dăm sprijin Impăratului dela Viena. Francisc-Iosif Intâiul, poate fi omul providenţial, care va zdrobi, cum a şi zdrobit pe maghiari. În calitatea sa de Imperator Romanorum, va alipi Principatele de Transilvania. El va face din românii noştri, al doilea popor, după Germani. Astfel, putem spera ca civilizaţia, şi cultura română să strălucească, în toate continentele.

— Mai domol, Clarissime!

— Clarissim nu's, că nu am putut absolvi iura. Dar totuşi, cât am studiat la Cluj, e mai mult, de cât ştiu jurisprudenţă toţi boerii ce vă judecă în divanurile lor, dar toţi la un loc, măi frate.

— Nu mă înebuni, suflete!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Exclamă Pan, care îl ia în braţe şi îl sărută.

— Că nu am de ce înebuni. Numai atât spun; voi frate, nu ştiţi ce se petrece în lume. Voi ideie nu aveţi ce lucrează oamenii noştri, la Viena. Atât numai să vă gândiţi, mă rog, că nu aşa de geaba, l-o scăpat Iancu, pe Impărat din ghiarele maghiarilor.

— Pe nemţi, i-a scăpat Muscalul, vere.

— Iată, cum absolut te înşeli, Gavrilescule frate. Cât lumea nu biruiau ruşii pe maghiari, de lipsea concursul lui Iancu.

— O fi cum zici Dumneata, vere. Ce nu se poate, în lume?

— Că şi este aşa; să ştii, mă rog.

— Ia spune; ce zici de mastica asta, dascăle prea învăţate, spune Ianu lui Anton Pan, turnându-i într'un păhărel rotund, mastică autentică.

— Că este ambrosie curată, dar că ai adus prea puţină.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ți se pare, dascăle. Uite numai, fratele Tiberiu, a gătit un clondir întreg.

— Aceasta nu este, de cât o infamă calumnie. Din principiu nu pun pe limbă vinuri grecești, nu beau de cât vinuri naționale.

— Dacă îți sunt așa de urâți grecii, la ce vii pe la Kir Iani?

— Primo, fiindcă are minunate vinuri românești. Secundo, ca să-i torn în suflet sentimente latine. Apoi, dacă îmi dai voe, Doctissime, îmi poți răspunde la rândul Dumitale, cum se potrivesc sentimentele-ți antisemite, cu faptul că stai ceasuri de vorbă cu Cilibi Moise?

— Cilibi Moise, este filosof. Filosoful, mai vere, să știi că nu este nici ovrei, nici român; este și rămâne filosof.

— Apoi, mă rog, dacă este vorba așa; apoi Kir Iani, este băcan. Băcanul, Doctissime, să știi că nu este nici grec, nici român; este și rămâne băcan.

— Ha! Ha! Te-a dat gata,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tiberie, strigă toţi în cor, lui Anton Pan.

— Nu face nimic. Este om de dub, ce să-i fac? Dar fiindcă veni vorba de Cilibi Moise, să vă spun una din ale jidanului.

Azi dimineaţă am dat peste el, împărţind parale, la cerşetorii, ce se strânseseră în poarta bisericii din Udricani, să capete de la parastase. Bine, Moisache, de-ţi sunt aşa de dragi, creştinii, de ce nu te botezi, îl întreb eu. Mie îmi sunt dragi, toţi săracii şi neputincioşii, îmi răspunde. Şi, zice apoi, să-ţi spun ceva, Kir Antoane. Iehova a lăsat pe pământ din cer, lanţuri cu care oamenii, ţinându-se de ele, se sue la cer. Lanţurile ăstea toate sunt de fier. Unul singur este de aur, şi duce d'adreptul la faţa lui Savaot. Pe pământ, este întuneric besnă. Nu se vede, care este lanţul de aur. Fiecare să se ţie bine, de lanţul pe care i l-au dat în mână părinţii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Este şi asta o filosofie, de sigur; dar nu mi se pare, cea mai adevărată. Omul este înzestrat cu raţiune. El nu trebue, să se lase stăpânit de prejudecăţi, ori cât de venerabile, îşi dă cu părerea Ciută.

— Pe tine, raţiunea te îndeamnă, să te închini lui Jupiter şi Minervei, lui Mercur şi Venerei?

— Aceasta este numai părerea lui Bărnuţ. Eu am făcut doar teologie la Blaj, şi cunosc ce-i creştinismul. Nici când nu mă voi lepăda, de învăţătura Blajului.

— Atunci, ce ne spui, cai verzi pe pereţi? Il apostrofează Filimon.

Ciută este gata să-i răspundă. Oaspeţii lui Dimani, erau însă prea obosiţi, ca să mai poată asculta o discuţiune filosofico-religioasă. Ianï, începuse să caşte. Prin perdelele lăsate în jos, se zărea lumină argintie, care îi vestea pe toţi că a sosit momentul retragerii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce păcat, că nu fu şi un papuc, cu noi, spune ieşind, Anton Pan, mare admirator al sexului plăpând. Şi după el, unul câte unul, se risipesc mosafirii lui Dimani.

Acesta deschide ferestrele, ca să iese mirosul de tutun, şi căldura ce se făcuse în odae. Trei vizitii cu felinare roşii în mână, se învârteau prin curtea hanului. Înhamă cai, la trăsuri pregătite pentru o călătorie mai lungă. Un rândaş, îşi spală obrajii, la cişmeaua din mijlocul curţii. Din ferestre, se zăresc şi precupeţii ce se duc în piaţă, cu zarzavaturi.

Iani, se întinde, cască adânc, şi se svârle, aşa îmbrăcat, în patul, depe care nu ridicase macatul.

Înainte de scăpătatul soarelui, se întâlnise cu fata lui Ştefan Morarul, din Radu-Vodă. Marghioliţa, copila după care Iani a oftat trei ani împliniţi, îi dă acum zor, să o ceară de la tatăl ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Moara lui Ştefan, este una din morile cele mai mari din Bucureşti; şi Marghioliţa, unicul copil, al morarului chiabur. Marghioliţii, îi este teamă ca să nu-l respingă morarul pe Iani, ca pe unul ce nu are încă prăvălia lui.

Pe Iani, nu astă grijă nu-l lasă să doarmă. Nu visase nici odată, să ajungă ginerele lui Ştefan. Nu se adăstase însă, că aşa de curând, să ajungă până să trebuiască a se gândi, la măritişul Marghioliţii. O să se ducă să vorbească cu Kira Lina, o greacă mehenghie, care l-a mai scos şi altă dată pe Iani, din hichion.

Pentru câteva lire mai mult, Lina o să-i găsească leacul şi Marghioliţei, aşa cum găseşte la o sumedenie de fete, mai urâte şi mai sărace de cât ea.

Cu toate astea, pe Iani îl plictiseşte grozav, incidentul. Din pricina lui, nici nu a petrecut în noaptea asta liniştit, ca în alte dăţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII

Vistiereasa Elenca, acum când hotărâse cu cine să-l însoare pe Iorgu nepotul ei, nu are odihnă până nu vede sfârșită și treaba asta. A trimis un om călare la moșie, la Iorgu, cu un răvaș din parte-i. Îl chiamă nepristan, la București.

Și nepotul, obicinuit să asculte porunca mătușei sale, a pus patru cai la o cabrioletă, și p'aci ți-e drumul.

N'apucase să se dea jos bine din căruța prăfuită Conu Iorgu, când Vistiereasa a și pus la cale sindrofia, la care aveau să se vadă tinerii.

Ca să nu se facă vuet înainte de vreme; Coana Elenca, totdeauna discretă, nu a poftit de cât pe vară-sa Frusina, fudula

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

jumătate a Pitarului Zădăricescu, dela Postelnicie, şi pe Sărdarul Comănescu, fostul grefier dela Inalta Curte, cunoscător al pravilei, mai iscusit chiar decât Marele Logofăt Nistor şi decât Sărdarul Moroi, Comănescu este un bătrân simpatic, de care gurile rele spun că fusese singura nestrămutată simpatie a Coanei Elencăi, în tenereţele sale; prietinul şi sfetnicul ei priceput, în toate ocaziile.

Cel dintâi a sosit însă Tămădău, cu cocoana şi copila lor. Salonul în care Vistiereasa, îşi primeşte mosafirii, este luminat de douăsprezece lumânări de ceară albă, prinse în patru trichele de bronz aurit, ce sunt ţintuite, câte una, pe fie care perete al încăperii văruită cu lapte, şi cu tavanul numai ghirlande de trandafiri turnaţi în ipsos. In salonul acesta, se găseşte o garnitură întreagă de mobilă în stilul Imperiului, fabricată la Viena, şi pe care de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curând Vistiereasa o înbrăcase cu atlas de mătase, de un galben lucitor. Pe mescioarele de frasin, în dreptul a trei oglinzi înguste, dar lungi de dau în tavan, pe tăvi de argint; douăsprezece pahare de cristal roşu ca granatele şi câte o chisea la fel, cu dulceaţă de chitră. Într'un colţ, în jurul a şase păhăruţe poleite, un clondir, cu licher, propria şi originala fabricaţie a Vistieresii, meşteră vestită în făcutul şerbeturilor şi a vutcii.

Ca să treacă vremea, Comănescu se aşează la un preferanş, cu Zădăricescu şi Tămădău. Cocoanele, se apucă de concină. Numai Anicuţa, strânsă în corsetul ei nou, nouţ; îşi adăsta mirele, admirând pernile de pe canapele, iarăşi un rod al mâinilor Coanei Elencăi care, când nu e în cuhnie, se prinde la gherghef.

Coana Elenca, face feţe, şi nu îşi ica ochii de la uşa, ce nu se mai deschide. Comănescu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cere lui Tămădău deslușiri, de cum merg trebile orașului. Zădăricescu, le povestește o anecdotă, de pe vremea când slujea sub ordinele lui Beizade Costache, căruia bucureștenii îi ziceau Tingirică. Beizadeaua e bun ca pâinea caldă, asigură Pitarul; dar are o slăbiciune, îi place să zici totdeauna, ca el. Într'o zi a spus unui șef de secție, cu care lucrase, să dea poruncă să-i tragă trăsura la scară, ca să se ducă cu niște anaforale la Vodă. Nu e aici trăsura, Luminăția Ta: i-a răspuns șeful de secție, care văzuse pe vizitiu când eșise pe poartă, cu butca Beizadelii.—Și dacă nu e, ce-ți pasă ție! Tu spune-i, să tragă la scară. — Cui să spui? — Vizitiului, bre. — A plecat cu trăsura. — Feciorului, atunci. — L'a luat cu el pe capră. — Carnaxi! Zi-le atunci cailor, și mă lasă pe mine în pace.

Toți râd. Sărdarul, care a scos de trei ori ceasul de la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

brâu; se uită urât, spre Vistiereasa. Coana Elenca a intrat la grijă, să nu-i-se fi întâmplat ceva lui Iorgu.

Până să o liniştească, cei de faţă; iată, că apare şi Furmuraki, suflând din greu. Aduce subţioară, doi saci de hârtie plini cu năut şi smochine.

— M-au prins, câţiva prietini la casin, şi n-eam aşezat la un otusbir. Am uitat decât este ceasul. Ca să mă iertaţi, cinstiţi boeri şi cucoane, vă aduc bunătăţile astea. Noi ăştia dela ţară, ducem jindul, la câte găsiţi Dumneavoastră, în băcăniile din târg. Eu zic, că nici Sultanul, cât e el de Sultan, nu gustă năut ca ăsta, care vi l'adusei eu, acum. Poftiţi, mă rog.

— Ce haz are! Esclamă Coana Elenca, care a luat sacii din mâinile nepotului ei, şi oferă fie cărui mosafir, din năutul şi smochinele, pe care nu le aştepta nimeni.

Iorgu Furmuraki, se vede

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

un om trecut peste treizeci de ani, de aproape patruzeci. Pe cap şi prin musteţi i-se arată fire multicele de păr alb. Cam bleg; când spune ceva, cel ce-l ascultă, face bine, de vrea să nu fie stropit, să se dea mai la o parte. Nu are nimic atrăgător, în el. Este însă, din fire, foarte politicos. Nu ar zice el, nici unui câine, dă-te mai în colo.

Acum se învârteşte stângaciu, prin casă. Era cât p'aci, să calce pe picioare pe Anicuţa. Ca să o înbunească, o înbie la smochine. Se apucă de făcut boscării, în care este neîntrecut. Mătuşe-sa îi porunceşte, să joace o concină, cu faţa lui Tămădău.

Îi pune, pe amândoi, la o măsuţă. Anicuţa nu prea ştie, să joace cărţi; şi mai este şi emoţionată. Într'o cliună, pierde trei partide, una după alta; mai ales că Iorgu, trişează fără cea mai mică sfială.

— Nu te mâhni, Demoazelo! Mă făceai marţ, dacă te uitai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai bine, la ce fac eu. Aşa am scos de şapte ori, câte un fante, din cărţile adunate şi am bătut cu el. De nu făceam aşa, mă trânteai; fiindcă joci bine, şi te ajută cartea.

— Nu aşi fi crezut, Musiu Iorgule, că joci pe înşelate.

— Aşa glumeşte el. Vrea să te mângâe, că ai perdut partida; intervine Vistiereasa, care stă la pândă, ca să dreagă lucrurile.

— Ba, nu glumesc de loc, tuşică. Nu că mă laud; dar la cărţi, nu mă dau pe o sută de cartofori. Astă iarnă, mă duc într'o seară la Hotel des princes, să mai văd şi eu, pe unul şi pe altul. Trei inşi, cari nu mă cunoşteau, au zis că sunt vreun agiamiu, de la ţară; şi m'au pofit, să joc cu ei. Numai decât, m'am prins în joc; şi când am luat cărţile să le împart eu, au rămas câteşi trei cu gurile căscate. Cât sufli într'o lumânare, le am umflat cincizeci de gălbiori. Dacă au văzut aşa,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

au vrut să mă ia tovarăș, pe câștig. I-am trimis, să-și pue pofta în cui. Le-am spus curat, că nu sunt de cei cari credeau ei.

Tămădău se uită la Furmuraki. Nu știe ce să creadă; glumește, ori vorbește serios. Ca să se convingă, se apropie de el, și intră în vorbă. Lui Furmuraki îi place, să povestească de plugărie.

Se laudă, că e plugar iscusit. Și-a rotunjit moșiile. Tatăl-său, îi lăsase patru sute de pogoane, lucră de Arges. Moșia asta, se vecinește cu Cojenii, ai Clucerului Papană. Iorgu istorisește ascultătorilor cum, când a murit Clucerul, a mutat brazda spre pădure, și a arat el cinci sute de pogoane, din cele trei mii ce stăpânea Papană. Până să prindă de veste Clucereasa, au mai trecut doi ani. L'a tras în judecată, atunci. — Dar, am biruit-o, asigură Furmuraki. Am trimis vorbă Pitarului Giurcă, Prezidentul Judecătoriei, că de oi câștiga procesul cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Clucereasa, iau pe cârna de Sevastița, fata Pitarului, și nu-i cer nici o lăscae de zestre. Am câștigat procesul. Fiindcă mi-a fost frică să nu se usuce Sevastița, de dorul părinților, nici n'am mai călcat prin Giurgiu, să nu mă aprind de focul ei, și să o cer lui Giurcă, care te pomenești că mi-o și da. Asta n'a fost nimic, să vezi cum am învârtit-o la Divan, unde făcuse apelație Clucereasa, din partea nevârstinicilor M'am dus cu Paharnicul Giurescu, grefierul de pe atunci al Divanului; i-am dat cu ce m'a îndatorat, și a mers treaba strună. Am avut noroc, și cu Aga Tocitu, care era și el megieș cu Cojenii. Îi venea bine și lui, să rămâie hotarul, cum l-am tras eu. Se alegea și el, cu cincizeci de pogoane de la Clucereasa. Mi-a spus Giurăscu, că Aga s'a luptat mult la chibzuire, de s'a întărit botărârea lui Giurcă. Și zic vrășmașii, că sunt eu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prost. He, he, lasă, că știu eu, ce știu.

Lumânările din policandru, se topiseră aproape de tot, când mosafirii Jugărească, au părăsit-o.

— Cum ți-a plăcut, Iorgu? Intreabă Acrivița pe fie-sa, în drum spre casă.

— Este potrivit cu mama Mitrana, îi răspunde fata, lăsând ochii în jos.

Mitrana, era o țigancă bătrână și urâtă, pripășită în casa lui Tămădău, după desființarea robiei, de către Știrbey.

Tămădău s'a uitat lung la Anica, și a dat din cap. Se dusese cu nădejde bună, la Jugureasca. Prea îl zoriau fel de fel petitori, ce nu-i conveneau de loc. Vistiereasa, mai era și cumnata lui Iancu Ștefănescu, ultimul ministru de justiție, al regimului pașoptist, și acum fruntaș, printre fruntașii emigrației, în care Tămădău vedea guvernul de mâine.

A doua zi, cu ziua în cap,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Popa Gheorghe întră la Tămădău.

— Venisem, să te întreb, unde facem artoasele pentru hram.

— Unde le-ai făcut și altă dată.

— Am înțeles. Unde ați fost aseară, că era întunerec în odăi, când venisem să te întreb, în pricina asta?

— Eram cu toții la Vistiereasa Elenca. A avut sindrofie, și ne-a poftit și pe noi.

— Să mai scoateți și fata, că s'a făcut mărișoară.

— Nu pentru asta. Coana Elenca e cucoană mare. Pentru noi a fost o deosebită cinste, că ne-a poftit la Dumneaei.

— Se svonește că lui Conu Iorgu Furmuraki, i-a căzut cu tronc, Anica.

— Vorbe, Părinte. Noi suntem prea mărunți, pentru așa cinste. Conu Iorgu caută fată, potrivită cu Dumnealui.

— Anica este foarte potrivită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu e potrivită, Părinte: ascultă, ce-ți spun eu.

Popa Gheorghe a priceput. Și-a șters fața, cu basmaua lui cea mare și roșie, și-a tras potcapiul mai pe frunte, și a eșit din cantor, lăsând pe Lămădău cu grijile și catastifele lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII

Un arnăut în fustanelă şi cu pistoale multe la brâu, pătrunde în curtea la Tămădău, care îşi lua cafeaua şi dulceaţa de dimineaţă, în pridvor. El scoate de la brâu o foaie de hârtie chitită în patru, o duce la inimă, pe buze şi la frunte, pentru ca într'un gest larg şi grațios, să o îmâneze lui Tămădău.

Era un răvaş de la Marele Logofăt Mihalache Jitianu. Boerul catadicsea să-i scrie lui Tămădău. «Arhon Conţipist, dacă vrei să mă vezi, vino mâine, Luni, înainte de prânz, pe la mine». Şi se iscălea, sub, «Al Dumitale binevoitor».

— Ce o fi vrând Jitianu, de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

la mine, de îmi scrie aşa frumos, ca la un prieten?

— Iar vre-o peţitorie, îşi dă cu părerea Acriviţa.

— Ar fi minunat. M'ar scăpa de atâţia alţii, nici chiar Vistiereasa, nu s'ar putea supăra pe mine. Cum aşi putea, să dau la o parte un ginere, din mâna Marelui Logofăt?

— Acu, ei vedea şi Dumneata, ce o fi.

— O să văd, firește.

A doua zi, pe la zece, Tămădău era în Batiște, unde locuia Jitianu, în case mari, cu ziduri de piatră, într'o grădină frumoasă, şi o curte plină de care venite dela multele moşii ale Jitianului, cu fân, lemne şi alte provisii. La porţile curţii, ce formează o mahala întreagă, păzesc doi arnăuţi cu puşca la umăr. Sus un cameriner, în frac şi cu mănuşi albe de aţă, îi deschide la intrare. După ce află că cel ce a venit, este chemat de Excelenţa Sa; îl conduce pe Tămădău într'un salonaş

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tapetat cu hârtie poleită, şi în care pe covoare scumpe, stau în jurul unui birou în cel mai autentic stil Louis XV, o mulţime de scaune şi de fotoliuri de acelaşi stil, îmbrăcate în mătase. Ca să nu-i se urască aşteptând, Tămădău se apucă să cerceteze în amănunt mobilele şi tablourile, de pe pereţi, numai copii reuşite după capod'Operile şcoalei italiene. El le compară cu zugrăvelile de la bisericile din Bucureşti, culmea iscusinţei meşteşugului pictoricesc, în ochii bunului cofetar.

Peste aproape un ceas de aşteptare, apare în fine şi stăpânul bogăţiilor din odaie.

Mihalache Jitianu, este un bătrân de peste optzeci de ani, cu barba tăiată în evantail şi albă ca fuiorul de lână; dar un bătrân încă verde, şi care se vede să fi fost o frumuseţe de bărbat, altă dată.

Văduv al unei domniţe, din ale ultimului domn fanariot,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Jitianul este un chip decorativ. Îmbrăcat în anteriu de atlas, numai vărgulițe mărunte, galbene și vinete, încins cu un șal persian pe mijloc, în giubea și cu scufie de postav albă-cenușie pe cap, el impune ori cui, darmite lui Tămădău.

Aproape tremurând, Kir Dumitrache sărută mâna pe care, ca un vlădică, i-o întinde în acest scop Marele Logofăt.

— Șezi, mă rog, Arhon Conțipist, îi spune Jitianul, după ce mai întâi s'a trântit el, pe jețul din fața biroului. Șezi, de.

Dumitrache, strâgându-se la piept, ia în sfârșit loc, pe colțul unuia din taburele dintr'un colț al odăiei.

— Vino, mai aproape, că nu prea aud bine, îi poruncește Jitianul, pentru ca Tămădău să se apropie cu acel taburel, de birou.

— Mă bucur, că te văd Arhon Conțipist. Dar ce păs te aduce?

— M'ați chemat Exelența

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Voastră. Am primit ieri răvășul, și mă înfățișez la poruncă.

— Așa, da ; parcă eu te am chemat, cu răvaș de la mine.

— Tocmai așa, Exootate.

Jitianul își peptăna barba-i mătăsoasă, privind la bietul cofetar, ce se simte tot mai mic, în fața lui. Vistiereasa Elenca, pusese pe cărbuni, pe Sardarul Comănescu să se ție de Jitianul, ca să-l cheme la el pe Tămădău, și să-i pornească să-și dea fata, după Iorgu Furmuraki. Jitianul, fusese Președinte la înalta Curte, atunci când Sardarul era Grefierul ei. El are pe Comănescu, vechil în toate procesele lui, foarte multe și însemnate ; și nu a putut, să-i strice bătârul Sărdarului.

Acum, nu prea știe însă, ce să-i spue lui Tămădău. Continuă să-și peptene barba, cu un pieptene frumos de baga, pe care îl ține de obicei în posământul antereului.

— Ai copii, Arhon Coutipist ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am trei fete, Coane Mihalache.

— Le ai măritat?

— Nu, Exootate. Două sunt în cloşter la Sibiu, pentru ca să înveţe.

— Şi a treia, unde o ai?

— Acasă.

— Este cea mai mică?

— Cea mai mare, Exootate. Are aproape opt-spre-zece anişori.

— De ce nu o măriţi?

— O să o mărit, dacă o vrea Dumnezeu.

— Am auzit, că ţi-o cere lorgu Furmuraki.

— A fost numai o vorbă, Coane Mihalache.

— De ce nu vrei, să o dai Praporgicului?

— Să vedeţi, Exootate; noi suntem negustori, oameni de nimic, nu face Anica de Coconu lorgu.

— Da lui îi este dragă, şi vrea să o ia.

— Cred, Exootate, cred; nu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai să vedeți, este cam trecut cu vârsta.

— Ce are a face! Nu e un zăpăcit, ca alții.

— Tocmai, Coane Mihalache.

— Va să zică, o să-i o dai.

— Eu i-aș da-o, Exootate; dar nu vrea fata.

— Fetele, trebue să asculte de părinți.

— Ascultă, Coane Mihalache, ascultă Anica, că este fată cu-cuminte.

— Atunci, treaba este făcută.

— Făcută, și nu prea, Coane Mihalache! Că nu pot să-mi silnesc copilul. Anica mi-a zis ritos, că mai bine s'aruncă în gârlă, de cât să ia pe Conu Iorgu. Să mă iertați de îndrăsneală, dar nu pot, nu pot Coane Mihalache, să-mi omor copilul.

— Astea-s fleacuri. Eu așa te sfătuesc: ține-te de capul ei, și o să se învoiască și fata.

— Să dea Dumnezeu, Exootate; dar nu prea cred.

— Sfătuește-o, să se învoiască.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O să o sfătuesc, Coane Mihalache, dacă îmi porunciți Exelența Voastră.

— Nu-ți poruncesc nimic, dar îți voi binele, și îți zic să faci cum e bine.

— Am înțeles, Coane Mihalache.

— Atunci, du-te de-ți vezi de treabă, poruncește Jitianul, voios că a sfârșit într'un fel, și îi întinde din nou dreapta spre sărutare.

Tămădău ese deandaratelea, cu ochii spre Marele Logofăt care, nemișcat în jețul lui de stejar, învârtește între degete o pereche de mătănii de chihlibar, cu boabele cât oul de porumbiță.

A ajuns târziu Tămădău, acasă. Acrivița îl adăstă cu masa. Era nerăbdătoare să afle, la ce îl chemase Jitianul. Când a auzit cum stau lucrurile, amândoi au fost de acord, că ar fi de dorit să mărite o dată pe Anica; pentru ca să scape de stăruințele Jugureas-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

căi. Tămădău îi povesteşte apoi, minunăţiile ce a admirat el, în casa Jitianului. Nişte miniaturi, dintr'un dulap de sticlă, l'au fermecat, şi i-a rămas inima la ele. Vorbesc apoi de Jitianul. Acriviţa ar vrea să ştie, de o fi adevărat că moşul, ca să se ţie în putere, se culcă noaptea, lângă fete tinere şi voinice, pe care le respectă; şi cărora, drept răsplătire, le face zestre un car cu patru boi şi o salbă de aur, când le cunună.

Tămădău a auzit şi el vorba asta. Dar se îndoeşte. Cu toate că, adaogă el, şi Împăratul David, spune Scriptura, se încălzea, la bătrâneţe, tot în chipul acesta. Bătrânul care doarme lângă un tânăr, ia din puterea tinereţelor acestuia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IX

De la o vreme, Popa Gheorghe, a îndrăgit toptangeria, în care tronează Iani Dimani. Azi căută masline, mâine ceva icre de Taigan, ori halva de Indirne. Zilnic dă târcoale sacilor cu zahăr, lăzilor cu candel alb și roșu, ori cu smochine și curmale. Iani a ajuns că s'a obicinuit cu aceste visite armenești, ale Popii. Îl lasă în pace, să admire ceasuri întregi băcănia, în care se simte așa de fericit; și își vede de mușterii, cu cari e plină prăvălia, de dimineața până seara.

După câteva săptămâni de manevrări ce nu isbutise, să-l lase în patru ochi cu Iani; Părintele se hotărăște, să-i ceară o întâlnire, de un sfert de ceas.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Are să-i spue ceva, mai pe îndelete și în taină.

— Pentru așa ceva, nu-i chip, Părinte, decât spre înserate. Vino și Sfinția Ta, într'o zi cum ieși dela vecernie, că la vremea aceia nu prea se înbulzesc muștereii.

Chiar în ziua aceia, la ceasul hotărât, Părintele Gheorghe s'a întors în băcănie. Cu Ianî a trecut Popa în fundul prăvăliei, într'un fel de odaie, despărțită de toptangirie printr'un adevărat zid, format din pachete învălulte cu hârtie vânătă, așezate în două rânduri, pe d'asupra unui soclu de lăzi grele de stejar, încinse cu benți late de fier. O masă și două scaune de brad, ce au devenit negre și lucioase de timp și prin frecare, poftesc la taifas.

— Ce ai Părinte, pe suflet, de vrei să mi te spovedești, mic?

— Nu e vorba de spovadă, tăicuțule. Am o grijă mare. Nu de mine, ferească Dumnezeu;

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ci de Kir Dumitrache, la care ţin, ca la sufletul meu. O să între în blucluc mare.

Popa Gheorghe a aflat cum că Furmuraki, s'a amorezat de Anica. A căzut în genunche la Vistiereasa Elenca, ca prin foc şi apă, să-i dea de nevastă pe fata lui Tămădău. Ştie sigur, că Tămădău, nu vrea să-şi dea fata lui Furmuraki. A înebunit Furmuraki de tot, Coana Elenca s'a sbârlit şi ea. O să-i o coacă lui Tămădău, rău de tot. Din pricina asta, Părintele a intrat la grijă.

— Nu-ţi face grijă de pomană. N'au ce să-i facă Jupânului.

— Nu zice aşa. Doamne fereşte de năpaste. Ca să se răsbune că nu-i dă fata, nu ştii de ce este înstare Conu Iorgu.

— Cu parale la chimir omul, scapă şi din ghiarele călăului. Şi Jupânul, slavă Domnului, are parale destule.

— Are, taică, ştiu. Da nu face

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nimic paraua, când e vorba de ambiţul ciocoiesc. Eu aşa zic, că Dumneata, ca unul ce ţii de casa lui Kir Dumitrache, ar trebui să-l sfătueşti, să nu se pue în potriva vântului.

— Nu mă bag, nu mă amestec.

Părintele, mai înghite un păhăruţ cu vişinată, se şterge la gură cu o basma galbenă numai flori mari roşii pe ea, şi începe d'acopo aceiaşi ectenie. Dimani, nu clipeşte din loc. Asta nu e treaba lui. De i-este aşa groază, nu are Părintele de cât să-i deschidă Sfinţia Sa, ochii lui Tamădău'

— Eu nu pot, taică, să vorbesc pe înţelesul lui Kir Dumitrache.

— Şi mai puţin, eu, carele, la urma urmelor, înţeleg pe Jupânul, că nu vrea să dea pe Anica lui Conu Iorgu.

— De ce n'o fi vrând, taică?

— Fiindcă Iorgu e urât, prost şi bătrân.

— O fi urât, o fi prost, şi o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fi şi bătrân, cum zici; dar e boer de viţă, om cu stare. Ginere mai bun, nu află el.

— Aşa crezi, Sfinţia ta?

— Aşa, taică.

— Eu, nu cred aşa. Şi apoi, ce-mi pasă mie, cum şi-o mărita Jupânul, fetele?

— Uite, vezi, ai vorbit ca un înţelept. Ce-ţi pasă Dumitale Kir Iani, cum şi-o mărita Kir Dumitrache, fetele? Vorba e alta, poţi să faci un bine lui Conu Iorgu, ori ba? Conu Iorgu nu ţine la parale, are destule. Dacă îi dă Tămădău fata, el îţi dă Dtale cincizeci de galbeni. Să n'ai nici o grijă. Pune numai o vorbă bună, să se facă treaba; şi îţi aduc eu aici pe tejghea, banii.

— Nu face.

— Ce nu face? Cincizeci de galbeni, nu sunt de aruncat. Ce nu poate face omul, cu atâta hăneţ!

— Mai nimic. Şi privind ţintă la Popa Gheorghe, Iani îi declară că pentru ca să slujească

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum știe el, pe Furmuraki; Conu Iorgu trebue să-i dea zapis la mână, că-i va vinde lui Dimani, pentru două sute de galbeni toptangeria, cu toată marfa dintrânsa.

— Mâine, îți aduc zapisul, taică.

— Nu e nici o grabă. Când o fi să fie, vin eu la Sfinția Ta, să mă înțeleg cu Conu Iorgu. Pe Jupânul, nu-l scoate nimeni așa ușor, din ale lui. Am să mă încerc; dar nu făgăduesc, că voi isbuti.

— Ai să isbutești, taică; că ești om meșter.

Încântat, Popa își face loc, printre saci cu migdale și cafea, de ește în uliță.

Răzimat de un butoiaș cu icre tescuite, Iani se uită la Părintele, cum aleargă voios. Nu bănuise nimic. Își închipuise că Acrivița va amâna cât mai mult, ceasul care o va face soacră și bunică. Era convins că problema măritișului Anicăi, nu se va pune de cât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

peste doi ani. Calculase greşit, şi de ciudă îşi muşcă buzele.

Doi băcani, veniţi de afară, pun capăt reveriilor lui Ianı. Cum îi zăreşte, tuşeşte în sec de două ori, îşi trece mâna în părul-i castaniu, şi vine voios înaintea lor.

Se apucă să le laude, marfa de care ar vrea să se scape mai iute. Destupă butoiaşe, deschide lăzi ţintuite, scoate, cu o lingură mare de cositor, marfa din fundul butoaielor, şi o pune înaintea lor. O admiră singur, şi nu se lasă, până ce nu le-o trece. Pe o foaie de mucava vânătă, cu un plaivas lung, la fel cu cele pe care le întrebuinţează şi azi dulgherii; Ianı înseamnă comenzile, ce sugerează celor doi muşterii naivi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

X

Casele în care locuia Tămădău, le cumpărase cofetarul, chilipir de la Slugerul Kindilidi; când acest din urmă a părăsit Postelnicia, unde era odec, ca să slujească pe M. S. Regele Elinilor, în calitate Secretar de Legaţie la Viena. Aşa s'a făcut Tămădău stăpân pe un rând de case mari, boereşti, cu curtea şi grădina lor. Grădina aceia era podoaba locuinţei lui Kindilidi, care o înbogăţise cu pomi roditori de toate soiurile, şi cu trandafiri de lună, în felurimi de fete.

Prin mijlocul grădinei curge gârliţa, curată şi limbută.

Pe malul gârliţei, umbrite de nuci străbuni, sunt ţintuite în pământ o masă de lemn lun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

guiaţă şi bănci la fel în jurul ei. Aci la masa aceasta, stă după amiazi Anica, cu prietina ei cea mai bună, Zinca Polcovnicesii. Amândouă sunt îmbrăcate în rochii de stambă. Ele au pe umeri câte o proboadă uşoară de lână. Lucrând la rotiţe de bumbăcel, cu igliţa; îşi reamintesc zilele petrecute împreună la şcoala centrală. Râd când îşi aduc aminte de Freulein Hilda, care le punea să facă mătănii şi să pupe scândurile din pardoseala claselor, ca să le pedepsească, când îşi uitau şi vorbiau, între ele, românește. Nu pierd din minte, nici pe Mademoiselle Maurel, cu pâinea ei, ce o ascundea în posânar, ca să aibă ce morfoli toată ziua. Vorbesc de colege, de care numai ştiu nimic; de profesori pe atât de pedanţi, cât şi de inculţi. S'au împlinit doi ani, de când au eşit din pension; şi li se pare că a trecut de atunci un veac. Ca să se răcorească puţin, se apucă, să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

guste poamele, ce le fac cu ochiul din coşul de pe masă.

— Am îmbătrânit soro, spune Zinca.

— Fugi d'aci încolo. Cum să îmbătrâneşti, când n'ai nici opt sprezece ani?

— O să-ţi ieu surorile înainte, dacă judeci aşa.

— De cât să iau pe ori cine, mărită-se ele.

De când dase ochii cu Iorgu Furmuraki, Anica este speriată de măritiş. De cât aşa bărbat, mai bine lipsă. Era ea destul de bine la babaca. Zinca o ducea greu, la Polcovniceasa Smaranda; în nişte case ce numai fusoseră meremitisite din zilele lui Ghika, şi cu pensie de la doi scutel ici. Ar fi gata, să ieu pe ori cine, care să-i procure o vieaţă mai bună.

Îi spune Anicăi, un secret mare. A venit de a făcut vizită Polcovniceasei, Mişu Basma, cu sabie la brâu şi numai fir. A eşit ofiţer din şcoala Militară. Cât au stat singuri în odaia cea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mare, i-a şoptit, că el este hotărât în carnaval, să o ceară dela Polcovniceasa.

Postelnicul Basma, își are curțile alături de casa Polcovnicesii. Zinca și cu Mișu, au copilărit împreună. Mai mare ca ea, cu vreo doi ani; Mișu o ducea de mână prin odăile lor, și vara se jucau toată ziua în grădina Postelnicului. Pe amândoi, Dascălul Eftimie, i-a învățat azbuchile. Zinca, este convinsă, că ce spune Mișu este sfânt. Nu are nici cea mai mică îndoială, că înainte de a intra în Păresemi, o să fie nora Postelnicului Basma. E încântată.

Anica ascultă visătoare, poveștile Zincăi. Ea nu s'a jucat, în copilăria ei, decât cu fete, cu surorile ei. Când era de vreo doisprezece ani, se bucura când vedea pe Ianu venind la ei; fiindcă îi aducea cofeturi poleite. Ar fi vrut atunci, să stea Ianu mai mult de vorbă cu dânsa. Se întrista când Dimani se furișa în iatac, să ție

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de urât Acriviței. Nu pricepea nimic; dar în zilele când Acrivița sta la taifas cu Ianî, Anicăi nu-i era dragă nineaca ei. Dar a trecut și asta, cum trec toate pe lume. Nesuferit i-era însă Müller.

Înțelegea acum, că între ofițerul acela austriac și Acrivița, există o prietenie neîngăduită. În toate serile, în rugăciunile ei, se ruga și pentru ca să le ia ofițerul din cvartir.

Anemică, cu ochi mari, cu părul creț și roșcat, Anica, fără să fie o natură precoce, gândește. Are groază de viața, ce înțelege că nu este așa ca în cărți. Groaza asta o stăpânește și mai mult, decând a fost vorba, să o dea lui Furmuraki.

— Eu una aș fi mulțumită, să mă lase babaca, ca să mă duc la călugărie, la Pasărea. E liniște acolo. Călugărițele cântă așa de frumos.

— Închină-te să-ți vii în minți, îi zice oacheșa Zinca, cea plină de viață și de iluzii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De ce să-mi viu în minţi? Sunt în toate minţile mele. Foarte bine este la mânăstire. Mie îmi place călugăria.

Pe când în fundul grădinei, copilele ciripeau astfel; în faţă, Tămădău, Acriviţa şi Müller, fac o partidă de preferans, în cerdacul caselor. Müller, înaintat la gradul de căpitan, va pleca peste o săptămână în Transilvania. Se duce să-şi vadă neamurile, înainte de a se duce în Styria, unde se găseşte în garnisoană regimentul, în care a fost mutat.

— Acum, că te-au făcut căpitan, să cauţi să te însori, îl sfătueşte părinteşte, Tămădău.

— Şi asta se poate îi răspunde răzând Müller, care vorbeşte foarte bine românește, aşa cum vorbesc ardelenii.

Acrivita, lasă ochii în ochii în jos, şi răsuflă din fundul plămânilor, ca să-şi ascundă oftatul. Totdeauna norocos la cărţi, Tămădău, a câştigat şi azi şapte sfanţi, şi e mulţumit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vine vorba de Manda, o ţigancă chipeşe. pe care o a îndrăgit un feldfebel, dela Plaz-Komando. Vrea să se cunune cu ea. Manda, care fusese roabă bălăcenească, trăia înainte cu Ghiţă Ochi-Verzi, un lăutar năbădăios, care îi face scandal în fie care zi. Haracek, feldfebelul cu pricina, lucrează în biroul pe care îl conduce Müller. El vine adesc, de i-se plânge de posnele, ce i-le face ţiganul.

— De ce nu face, o dată nunta?

Nu vrea D. Major von Schinke. Zice că o catană împărătească, nu are voe, să ia de nevastă, o roabă.

— Ei dec! Ce o mai fi şi asta? Acum s'au liberat ţiganii. Şi părinţii Mandii, au fost desrobiţi de Bălăceanul bătrânul, de mult. Maria. muma Mandii, era ibovnica Bălăceanului. Lumea zice că Manda, are sânge boeresc în vine.

— Aşa, Sehr interesant! Esclamă Müller.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce-ți pui mintea, cu vorbele lumei!

Tămădău, știe cât de iscoditoare este gura lumei, și foarte cu greu crede unele lucruri. Este convins, că femeile, cași bărbații, respectă mult mai mult pactul conjugal, de cât se povestește.

Fie care judecă, după sine. De aceia și Acriviția, își dă osteneala să-l convingă, că este tocmai cum spune ea. Nu vede Tămădău, cum seamănă Manda, cu fata cea mai mică a Bălăceanului. Ce vrea mai mult?

Ca să-i împace, Müller, își dă cu părerea, că sunt tot atâtea șanse ca să aibă dreptate Coana Acriviția, cât ca să fie cum zice D. Conțipist. Când a închis astfel o discuție, ce era cât p'aci să se aprindă, D. Căpitan Müller, salută dând din pinteni, și se retrage.

— Păcat, că pleacă. Mă obicinuisem cu el. O să mi se pară casa, goală; spune Tămădău.

— Ei așa! Bine că mai ră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

suflu şi eu. Dumneata eşti toată ziua prin târg, şi nu simţi greutatea, ce este, să aibi om străin în casă. Bogdaproste, că mă scap de el!

— Cum eşti, şi Dumneata, soro! Da, ce îţi face, bietul neamţ, de nu-l poţi suferi?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XI

Ori cât de criticabilă pare unora politica ce a făcut Stirbey; nimeni nu este îndreptăţit să-i tăgăduiască însuşirile de bun şi harnic administrator, cu care era înzestrat, şi de care a făcut dovadă în toate împrejurările. In cei şapte ani de domnie ai lui, sub trei ocupaţiuni străine, a găsit mijlocul să se ocupe de şcoli, a înmulţit oştirea, s'a interesat de pregătirea ofiţerilor, a dat ţării un cod penal şi altul de comerţ. Bucureştii, s'au desvoltat şi s'au înfrumuseţat mult, în zilele lui.

In mlaştinile Cişmigiului, a creiat parcul, ce a rămas până azi o podoabă, pe care o poate invidia Bucureştilor, ori care alt oraş mare din Europa. Mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

frumos i'ar sta în Cişmegiu, de cât bustului lui Gheorghe Panu, unui monument înălţat întru pomenirea lui Ştirbey-Vodă. Căci tot el, a fost cel ce mai întâi, a dat în grădina Ceşmigiului, primele serbări populare, spre ajutorarea sărăcimei.

La cea dintâi sărbătoare de felul acesta, se adunase acolo oraşul întreg. In chioşcuri, înbrăcate cu crăngi de brad verde, domniţele cu cucoane şi negustorese de frunte, vindeau în folosul săracilor, tot ce ele. ori poliţia, adunase de pretutindeni.

Domniţa Eliza Filipeasca, nepoata lui Vodă, vinde ţigări. Jucării se găsesc în pavilionul Domniţei Catrina Florească, altă fată de a Bibescului. Cucoane din protipendadă, presidează la vânzarea prăjiturilor, cofeturilor, a păpuşilor şi a felurite alte daruri căpătate. Fetele lui Vodă, tronează în pavilioanele cele mai elegante. Domniţa Finareta, vinde turtă dulce din Sibiu. Chioşcul ei, este plin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de mii de bucăți, de turtă de asta, adevărate cărți de joc cafenii, cu câte un două de caro pe ele, în aur ori argint. Domnița Alina, împarte flori, cu ajutorul celor mai frumoase dintre cucoane și negustorese.

Aci a adus Tămădău, pe Acrivița și pe Anica. Apoi s'a îndreptat singur, spre poarta cea mare, a Cișmegiului, unde îl așteaptă pe Vodă, Maghistratul, cu deputații mahalalelor, întreaga municipalitate.

Grădina e plină, La două punct, fanfarele vestesc sosirea Domnului, care se scoboară din caretă, însoțit de Elisaveta Doamna. Precedat de Aga și de cei de la municipalitate, el pătrunde în parc, însoțit de miniștrii, directorii departamentelor și de aghiotanții săi. Se oprește, de târgue câteceva, în fie care chioșc, asvârlind aurul cu amândouă mâinile. Se odihnește mai mult, în pavilionul în care Domnița Alina, vinde flori alese.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce de flori, ce de flori! Unele mai frumoase decât altele. Dar nu știu, zău, dacă nu le întrec pe flori, cuconițele astea pe care le văd înprejurul Luminăției Tale; spune galant ca întotdeauna, Vodă.

E drept că Domnița, și odunase în chioșcul ei, pe cele mai frumoase bucureștence. Acrivița, în rochia ei de brocard verde, cu flori mari de un roșu întunecat pe ea, cu o pălărie mică de catifea albă, ce ședea așa de bine, d'asupra părului ei negru și mătăsos; nu era între cele din urmă. Brosa și toartele de smaragd, dau relief chipului ei de levantină. Să arată așa de tânără, încât pare să fie soră mai mare Anicăi, care a venit cu rochie de tulpan, solferino, pe ea, și în cap cu o pălărie mare de panama gălbue, trasă pe urechе prin două cordelițe de catifea neagră, ce sunt singura podoabă a acestei pălării de preț.

Vodă le bagă de seamă pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

amândouă, și întreabă în șoptă pe fie-sa, cine sunt aceste două surori.

— Mama și fata; fetele cofetarului dela Curtea Veche.

Știrbey, iubitor pasionat de ce este frumos, se uită mai bine, și încă odată la ele. In urmă duce pe Doamna în fundul chioșcului, ca să-i arate colecția de micșunele și de trandafiri, pe care le-a trimis grădinarul lor, de la Buftea. Își dă toată osteneala, să o ție pe Doamna, cât mai mult în fața florilor acelora, ca să treacă din dreptul pavilionului, Baroneasa d'Uxül, pe care a zărit-o venind într'acolo înpopoțonată și înconjurată, de o ceată de cuconași tineri și spilcuiți.

După plecarea lui Vodă, petrecerea se tot înviorează mai mult. Muzicile, cu acordurile ei săltărețe, însuflețește serbarea. Toate chioșcurile, fac alișverișuri minunate; dar nimeni nu știe prinde mușterei, ca Domnița Alina. Neobosită, se adresează

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fie cărui trecător, cu cea mai ispititoare gingășie. De aceia, nici nu este vreunul, care să nu plătească cât mai gros florile Domniței.

— Dumneata, nu vrei să iei și de la noi o floare? Întreabă zâmbitoare Domnița, pe o matahală de om bărbos, care trecea prin fața pavilionului, clătinându-se pe spete, cu o mână în posânarul pantalonilor lui, cadrilați.

— Să vedem, îi răspunde a lene, cel oprit în cale. Și începe să examineze, cu destulă obrăznicie, fie care floare, ori buchețel.

Nu-mi place nici una. Nu sunt frumoase!

— Cum se poate să nu găsești Dumneata, nici una depe placul Dumitale?

— Ba, drept să-ți spun, mi-ar plăcea una.

— Care?

— Aia, dela pieptul Dumitale; spune tânărul, arătând cu mâna în care ține un baston

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

cu mânerul de fildeş, trandafirul ce prinde corsajul Domniţei.

— E cam scumpă.

— Cât?

— O sută de galbeni.

Bărbosul, scoate din posânar cu mâna dreaptă, o pungă de ibrişim havaie, şi o răstoarnă în palmă ca să pună pe tarabă galbeni lucitori, încet, şi unul după altul, până se face suta de bucăţi de aur. Domniţa, îşi desprinde corsajul, şi îi oferă trandafirul aşa de scump plătit.

Cu aceleaşi gesturi largi, şi fără să se mişte din loc, necunoscutul duce floarea la nas, o miroase şi o înapoiază Domniţei.

— Acum, vinde-o şi la altul, grăeşte el. Apoi porneşte înainte, fără ca să-şi fi pus măcar mâna la pălărie.

— Cine o fi şi mojicul ăsta? Întreabă Domniţa, pe cei dinprejur. Nimeni nu poate însă, să-i dea răspuns. Acriviţa, care îl văzuse mai nainte, schim-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bând câteva cuvinte cu Tămădău, face semn soţului ei, să se aproprie.

Aşa se află, ca tânărul acela este fiul lui Sima Bondroc, un vestit pescar din baltă. Mort acum de curând, Bondroc lăsase fiului său, cinci mii de pogoane pe Ialomiţa, şi patru bălţi cu peşte, de Dunăre. E putred, de bogat.

— O fi el, cât de bogat, dar se vede cât de colo că nu este fecior de oameni.

Cucoanele se uită acum, la Bondroc, care trece fudul prin mulţime, privind de sus la toţi şi la toate. Domniţa, îşi pune lorgnonul la ochi, să-l vadă mai bine, şi face haz de mutra lui. Aga, căruia i s'a raportat incidentul, este furios. Se gândeşte să dea ordin, să pue mâna pe el, ca să-l ducă la gros. Domniţa îl opreşte însă. «Lăsaţi-l în pace. Un mojic, pe care l-a scos din minţi, hănetul ce a moştenit». Şi apoi, către însoţitoarele ei, Domniţa, în chip pro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fetic, spune: «Să știți că omul acela, nu o să sfârșească bine. Mândria lui, o să-i dea în cap».

In tot timpul, cât a ținut serbarea, Tămădău și Iani, s'au învârtit, prin grădină. Admirâ împreună, frumusețea parcului, lacul curățit de mâzărică și lebedele de pe el. Pe înserate, ies câteși patru. Se duc, să înbuce ceva la Strobel.

Pe drum, Tămădău povestește nevestii, că Vodă l-a oprit în grădină, și i-a zis că nu credea să aibă Tămădău, nevastă așa de tânără și frumoasă. Acrivița nu contenește, din lauda Domniței. Obrăsnicia lui Bondroc, o a scos din fire. A fost Domnița prea bună, că l-a iertat. Trebuia ținut închis câteva zile, să învețe, cum să se poarte. Avea dreptate ga.

— Foarte înțelepțește a judecat Domnița, de nu și-a pus mintea, cu un discreerat; crede Tămădău.

Iani, care de la o vreme, a reînceput să se vadă mai des,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prin casa lui Tămădău; întreabă pe Anica, ce i-a plăcut mai mult în ziua aceia.

— Doamna, cu ochii ei mari, mi s'a părut că este o sfântă, de cele jugrăvite pe pereţii bisericilor.

— Şi florile, nu ţi-au plăcut?

— Flori, erau prea multe. Când sunt aşa de multe, florile îţi fură ochii, numai ştii ce să alegi.

— Mie îmi plac florile; numai mirosul lor, mă bate la cap.

— O floare fără miros, este ca un trup fără suflet întrânsul, o mortăciune.

— Ştii cum îţi aduceam cofeturi, când erai micuţă?

— Ştiu, cum să nu ştiu.

— Mai vrei să-ţi aduc, şi acum?

— Cum vrei, Dumneata.

— Îţi aduc; dar să nu spui Coanei Acriviţii, că face larmă, zice că săracesc cofetăria.

— Nu spun.

— Să ştii, că o să-ţi aduc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mâine cofeturi. Le pun după sobă, în sofragerie. Să le iei, când nu te vede.

— Bine.

Aşa vorbind, au ajuns la birt. S'au aşezat cu toţii în jurul unei mese rotunde, acoperită cu o faţă roşie.

Tămădău, îi dă zor cu ce o fi pe la vie, de s'ar fi făcut struguri destui. Este cu gândul la culesul, ce se apropie. Iani a primit o scrisoare dela Müller. Îl roagă să-i trimită halva şi curmale.

Îi scrie, din Mediaş, unde s'a logodit cu o săsoaică de ale lui.

— Ştii, că imi pare bine, spune cofetarul. Să-i scrii; că mă bucur.

— Ce ne pasă nouă de el, zice înţepat Acriviţa.

Anica a pus ochii, în farfurie. Nu-i vine, să se uite la nici unul din ei. Ca să-şi mute gândul, se sileşte să ghicească ce soi de cofeturi, o să-i aducă Iani. Ar dori cofeturi cu migdale şi viorele zaharisite.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XII

Muncind din copilărie, de dimineaţa până seara, Tămădău de la o vreme, se simte ostenit şi are nevoia unui repaus de câteva săptămâni, în fie care an. Vacanţiile ce îşi face, nu sunt pentru el o cheltuială, ci un deosebit chip de a munci: supraveghează culesul viei dela Valea Călugărească. Pentru un om ce îşi petrecuse cei mai frumoşi ani ai vieţii, în fumul cofetăriei; aerul balsămat, de pe dealurile sub alpine, îl înviora cu totul. Regulat la începutul lui Octombrie, se sue în deal la vie.

Într'un sipet greoiu, îmbrăcat în piele de ied, ţintuită între şase benţi late de fier negru; Acriviţa, i-a pus tot de ce are el trebuinţă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acolo. Indărătul trăsurei, d'asupra sipetului, au legat cu frânghii groase o bisactea cu cele de ale mâncării, și bisacteaua Dumnealui de toaletă, cu patru brice englezești. Pe capră, au pus geamantanul de pânză cenușie, pe care din ajun, l-a trimis la Tămădău, bunul lui prieten, Grigoro Anastasiad.

Acum, din zori, Anastasiad este în curte, ca să-și însoțească prietinul la vie.

— Iar iei pe Anastasiad cu Dumneata?

— Dece mă întrebi?

— Mă gândesc, să nu-ți facă bucluc, prietinia cu el. Îl știu toți, că ține cu revoluționarii.

— Este om sărac. Îl cunoaște o lume întreagă, că a fost negustor mare și cinstit. Mi-e prietin din tinerețe. De ce nu-la-și lua cu mine, la vânătoare? Cine, ce are cu el?

— Zisei, și eu o vorbă.

— Mai bine, nu o ziceai, soro.

Tămădău își ia rămas bun.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se suie în trăsură, la care s'au înhămat șase cai mici; și alături de Anastasiad, a luat drumul Ploeștilor.

Prânzesc la Târgșor, cu ce le-a pus Acrivița în bisactea; iar la scăpătatul soarelui, Costea, vierul lui Tămădău, îi hrănește cu pastramă friptă, mămăligă cu brânză și pere bergamute.

S'au instalat într'o hramă de bârne vechi, cu două încăperi, adevărate chilii călugărești. Mici, netăvănite, cu grinzile înegrite de ani și cu zidurile afumate, în chilii nu sunt de cât două paturi de lemn, învelite cu scoarțe. Aci trăește însă Tămădău, zilele cele mai plăcute. Toată ziua umblă prin vie. Aleargă la vânat. Respiră într'una aerul acela blagoslovit, și nu se mai satură, privind silueta Bucegilor, ce se oglindesc în zarea albastră, ținându-se de brâu cu șirul de munți, ce apăra via de vânturile dela Miază Noapte și Răsărit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vremea pe care o petrece în podgorie, trece curând pentru Tămădău. Se scurge şi mai repede timpul de câţiva ani, de când iea cu el acolo, pe Grigorie Anastasiad.

Cu mustaţa lui cănită, cu peruca neagră ce ascunde o chelie complectă; Domnul Grigorie, fusese unul din stâlpii negustorimei. Lipscănia Anastasiad & Bassa, era bine cunoscută. De multe ori, Anastasiad fusese la Pesta, în Viena, şi chiar la Paris, ca să aducă mărfuri. Bolta în care îşi desfăceau mărfurile, gemea pe atunci de stofe şi postavuri. Într'o vreme aducea şi blănărie scumpă, de la bâlciul din Lipsca, de la care nu lipsia nici odată Anastasiad. Ocupat cu aducerea şi desfacerea mărfii, Anastasiad lăsa lui Bassa, grija casii şi a contabilităţii.

— La 48, Anastasiad s'a dovedit un entusiast revoluţionar. Maior în garda naţională, după fuga Guvernului Provisoriu, se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mişcase pentru răsturnarea Căimacămiei improvisate de Mitropolitul Neofit. Trei zile, sub Guvernul Interimar, fusese Prefect de Poliţie. Politica îl silise dar, să se neîngrijească de trebile negoţului.

Plin de încredere în Bassa, nu bănuia nimic rău. A rămas trăsnit prin urmare, când în Păresimile din 1849, Bassa i-a înfăţişat un bilanţ prost de tot. Îi propunea, să caute a se învoi cu creditorii. Anastasiad, i-a zis că îşi dă, de va fi nevoe, şi cămaşa de pe el; dar nu vrea să rămâe dator nimărui nici o lăscae. A vândut tot ce avea, a despăgubit pe toată lumea, şi a închis prăvălia, mândru că nu i se poate zice mofluz. Piaţa întreagă ştiea, că fusese tras pe sfoară de Bassa. Mai toţi negustorii căutau să ajute pe Anastasiad, punându-l să le ţie contabilitatea în regulă, după dopia scriptură. Cel ce îi plătea mai bine munca de ţiitor de registre,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

era însă Tămădău. El avea o adevărată admiraţie pentru Anastasiad.

— De aşi fi fost eu în locul Dtale, îl băgam în ocnă, pe afurisitul de Bassa.

— De ce să mă răsbun? Fie care pasăre, după limba ei piere.

Vânător pătimaş, Anastasiad, se simte tot aşa de fericit cât şi Tămădău, în săptămânile pe care le trăeşte la deal. Gastronom vestit, altă dată; el, ca mai toţi vânătorii, este şi un iscusit bucătar. Bătrânii amândoi, stau ceasuri întregi de vorbă, în faţa unei ciorbe, ori a unei fripturi pregătite de Domnul Grigore. Şi fiindcă nu au nici o teamă să fie spionaţi de cineva în hramă, la prânzurile lor îşi dau pe faţă tot sentimentul lor.

Tămădău, păstrează încă dragoste lui Heliade. Anastasiad, fermecat de Brătianu, în legături directe cu Rosetti, judecă foarte aspru, pe fostul Locotenent Domnesc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Este un ambițios, și n'are bărbăție în el, nici cât o femeie. Ți-a plăcut să-l vezi, în coada lui Omer-Pașa, cu fesul pe cap?

— Nu trebuia să facă lucrul ăsta, se înțelege. De nu l amărau cei mai tineri, poate că nu ajungea, să facă pasul acesta.

— Să nu te superi pe mine, Domnule Dumitrache, dar să ți minte ce-ți spun eu, acum. Heliade nu e omul, ce ne lipsește nouă. Goleștii sunt de o mie de ori mai de treabă. Dau din punga lor, se jertfesc pentru națiia noastră.

— Nu zic ba. Dar vezi, Dumneata, Heliade, ne-a deschis ochii la toți; și nu se cade, să-i dați la cap.

— Și-a dat singur, în cap.

— Și-a dat singur, și-a dat singur. Ușor este să spui așa. Ascultă-le și pe el, ce zice. Citește ce scrie.

— Bârfește pe toți. Ura și invidia, îl orbesc, de se face singur de ocară. Ai să vezi că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

numai ajunge Heliade, cât o fi lumea, unde a fost. A căzut într'o groapă, din care numai poate eşi.

— Atunci, rămâne Ştirbey.

— De-ar înţelege Ştirbey glasul vremilor, nu ar fi nici o pagubă.

— Ce rost mai are atunci, propaganda?

— Vezi că Ştirbey, nu vrea să facă, ce se cere acum. Îşi închipue că numai împăraţii, îl pot ţine în Domnie. O să paţă întocmai ca şi Bibescu. Muscalul îi înşeală, şi ei nu pricep.

— Le-a apus steau muscalilor, ce mai e vorba de aia.

— Aşa e; dar Ştirbey nu vrea să creadă, că le-a apus.

— Ba crede, dar i-e frică că s'o întoarce foaia, cum s'a mai întors.

— Nu se mai întoarce, că o ţine în loc franţuzul şi englezul.

— Aşa mi se pare. Şi de ala mă întorc şi zic, să avem Domn, din sângele nostru. Nu pricep de ce să cerem noi domn străin.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ca să scăpăm de stăpânire străină.

— Vorbești în pilde, și nu te pricep. Tălmăcește-te.

— Nu e nici o pildă. Cei de un sânge cu noi, se ceartă între ei, pe Domnie. Ca să ajungă domn, ori care își vinde sufletul la străin. Când am avea, domn din neam împărătesc, care să urmeze la Domnie, din tată în fiu, așa cum este mai pretutindeni; să vezi cum o să pue toți botul pe labe, și o să se pună să muncească cu nădejde, fie care la locul lui.

— O fi și cum zici Dumneata; dar parcă tot mai bine, să fie românul, stăpânit de sângele lui.

— Stăpân asupra românului, va fi nația. Vodă va guverna cu miniștrii, pe care îi vrea nația.

— Tot Vodă, o să facă ce o vrea el, Domnule Grigore. La alegeri, o să iasă, cei care o să poruncească Vodă.

— Dacă nu o fi în stare românul, să-și dea votul cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trebue; așa o să fie. Dar o să vezi, că se schimbă omul, când are libertate.

— Să dea Dumnezeu, să fie cum zici Dumneata. Mi-e teamă numai, că o sa fie, cum spun eu. Mi e frică.

— Ca lui Știrbey, de muscali.

— Se înțelege.

Discuția asta, în felurite variante, avea loc de două ori pe zi, la prânz și la cină. Uneori, seara, ea ținea ceasuri întregi, fără să aducă la o înțelegere între cei doi prieteni.

Fie care rămânea la punctul lui de vedere, fără ca să se supere. Amândoi negustorii, doriau o schimbare spre mai bine. La amândoi le părea rău, că încercarea de la 11 Iunie, se prăbușise la 13 Septembrie.

— Cine știe? De se luau cu binele pe lângă Fuad; poate că rămâneau lucrurile, cum porniseră.

— Nu se putea. Îi cumpărase pe turci, muscalii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să le fi dat noi, mai mult.

— De unde? Şi apoi îi vânduse pe ai noştri, Mitropolitul.

— Păcat. Cu nişică smecherie, eşia treaba bine.

— O să iese acuşica.

— Să dea Dumnezeu.

Uneori, sătui de atâta politică, îşi povestiau amintiri din tinereţe, aventuri de vânătoare.

— Se aude, că o să măriţi pe Anica, îl întreabă Anastasiad, într'o seară pe Tămădău.

— De când m'a făcut Ştirbey conţipişt, au îndrăgit-o cuconaşii. Îi dau târcoale mulţi.

— Şi ea ta, ce gândeşti?

— Fiecare fată, are norocul ei. Anica o să iea, pe cel căruia i-este scris, să fie bărbatul ei.

— Filosof mai eşti, Domnule Dumitrache.

— Dacă ce spuşei acum, o fi filosofie; să ştii că sunt filosof.

— Să ştii, că eşti.

— Oi fi; de ce să nu fiu?

— Dar dintr'o ciosvârtă, mai guşti?

— Gust, Domnule, gust; de ce să nu gust?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIII

Împrejurul bisericii S.S. Apostoli, se ridica o cetate de piatră în patru colțuri. Sub zidurile și în pivnițele ei boltite, în vremi de răsmiriță, bucureștenii se adăposteau, și își ascundeau avuțiile. Cu timpul, și grație arghirofiliei egumenilor ei, această ctitorie cantacuzinească, ajunsese un adevărat han, cași Mănăstirea S. Spiridon Vechiu, cu care se învecinea, și din care nu a mai rămas decât biserica, intrată în pământ, pe jumătate.

In chiliile dela S.S. Apostoli, locuiau cu chirie felurite obraze. Cucoane scăpătate și cuvioase, văduve sărace și mai cu osebire tinere, funcționari, clerici și negustori; sunt chiriașii Egu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

menului care, pe lângă venituri bune, mai trage și alte foloase din închirierea chiliilor.

Spre S.S. Apostoli, își îndreaptă Ianu al nostru pașii, într'o zi frumoasă de toamnă, Duminică după prânz.

El se oprește sub clopotnița, păzită de uriașe porți grele de stejar, ferecate cu piroane. Apucă să sue niște scări vechi și murdare, ce mână la o ușă cu un canet, bătută și ea, cu benți late de fier. Pe ușă aceia se văd țintuite în evantail, trei cărți de joc. Dimani atinge ușurel portița, cu bastonul, până ce aude scârțâind cheia în broască.

O femeie durdulie, mai mult scundă de cât înaltă, deschide. Învelită la cap cu un tistimel portocaliu de mătase, ea ține pe umeri o scurteică înblănită cu sangeap, cam veche. Kira Lena, a trecut de mult peste patruzeci de ani. La față ea este albă ca laptele, și are niște sprâncene arcuite cu meșteșug. Grea-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că, din Elada, ea ţinea la Iani, ca la un compatriot, cu care se înţelege în limba lui Omer, şi ca la un client din cei mai buni. Fiindcă pe lângă că dă cu cărţile, Kira Lena mai face peţitorii şi alte mijlociri bănoase.

Se arată, foarte bucuroasă, şi acum de visita lui Iani. Pune numai decât un ibric la gura sobei, ca să facă nişte cafele. Fie care se aşează turceşte pe câte unul din paturile, încărcate cu perne de puf, ce împodobesc iatacul grecei. Kira Lena avea tocmai de gând, să se abată a douazi pe la Iani. Nu ştie ce să mai facă, ca să găsească Marghioliţei, un ginere pe plac.

Insuşi, tatăl fetii s'a luat la gânduri, cum de nu îi place nici unul din peţitorii Marghioliţei cu care s'a înfăţişat Lena.

A venit mai întâi cu un cârciumar din gura Oborului. Marghioliţa a băgat de seamă, că bietul tânăr gângăvea puţin, şi n'a mai vrut să audă de el. A

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

adus apoi, pe Nicu Popovici, băiat frumos, cu lipscania lui. I s'a părut Marghioliței însă peltic, și l-a dat la o parte. Dicran, tutungiul din Podul Mogoșoaici, a fost prea bătrân. Copila a spus tatălui ei, că nu ia, nici moartă, un armean. A socotit peţitoreasa, că Marghioliţa năzueşte mai sus.

Tiberiu Ciută, o văzuse la biserică, la un praznic. Îi plăcuse mult fata, și era încântat să o iea. Ea a răspuns, că nu iea un trocar, care nu știe să se îmbrace, și umblă neras. I-a înfăţişat în fine un boer catafo; pe Iordache Cozma, nepotul Polcovnicului Cozma, dela Titu.

A venit Iordache, gătit cum a putut mai bine, a văzut fata, s'a învoit cu morarul, de zestre. Când a fost la pont, Marghioliţa a început, să plângă. Ţipa că, decât să o dea după un târâe vătrai, mai bine să-i dea cu parul în cap.

— Numai știu, pe cine să-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aduc. Am rupt o pereche de pantofi, alergând degeaba.

— Îți aduc trei în loc. Căpătuește-o numai cu cineva, Kera mu.

— Asta nu e treabă ușoară, Kir Ianı. Ascultă-mă, că mă pricep la dalde astea.

— Fiindcă te pricepi, d'aia mi-am pus nădejdea în Dta.

— Știi, cum mă învârtesc, și de câte ori te-am scos din belea. Ei, de data asta, mi e frică, că nu es la căpătâi.

— Te credeam mai bărbată.

— Ascultă, Kir Ianı. Femeile au suflet păsăresc. Cele mai multe au în piept, sufletul unei puici. Puica nu vrea să știe, cum îi este cocoșul; vorba e, să aibă un cocoș lângă ea. Altele au suflet de porumbiță. Ai văzut cum este porumbița, nu-și schimbă bărbatul cât trăește el, și el nu fuge dela ea. Așa sunt unele. Mai sunt apoi vreo câteva, — puține de tot, — care au suflet de turturică. Turtureaua, când îi moare ori îi fuge soțul, pierde

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

orice drag de viață. Dorește moartea, și moare. Marghioliță, Kir Iani, are suflet de turturică.

— Mai lasă snoavele, Kera mu. Marghioliță are suflet de femeie. Uită ochii, pe cari nu-i vede, și îndrăgește ochii, ce nu se desprind dela ea. Meșteșugul Dtale este să găsești unul, care să știe să joace din ochi.

— Nu, Kir Iani, nu este cum crezi. Marghioliță are suflet de turturică.

— Nu i-ai spus, că mă însor?

— N'am îndrăsnit, să-i spun minciuni.

— Nu era nici o minciună. M'am logodit cu Anica lui Tămădău.

— Să fie cu noroc.

— Mulțumesc. Așa e, că trebue să-i spui și asta?

— Nu știeam. Și nici acum nu îndrăsnesc. Imi este teamă, că-i tai inima. Mi este milă.

Dimani, pune o liră turcească în palma cărturăresii, ca să-i dee curaj.

— Kir Iâni, Kir Iani, Dtale nu-ți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pot strica hatârul; dar să ştii că scurtezi zilele fetii. Păcatul, să fie al Dtale.

— Nu te speria, Kera mu. Au mai păţit şi altele, şi n'au mai murit.

Dimani, nu pleacă, din casă, până când greaca nu-i făgăduieşte, că va convinge pe Marghioliţa, că trebue numai decât să se mărite.

Ca să-i iese din minte, cuvintele peţitoresei, Iani o ia spre grădina cu cai. Aci două tarafuri de lăutări, cântă pe rând. O lume nebună îi ascultă, şi toate mesele sunt ocupate. Trece printre ele, să vadă de nu zăreşte un prietin. Nu află nici pe unul, cu care să-i fie drag, să stea de vorbă; şi ese pe uşa, ce dă spre maidan. Acólo servitori şi precupeţi, petrec ca în orice Duminică. Unii se dau în dulap, alţii au încins hora. Olteni în dimie albă, ori cu pantaloni largi de pânză, bat pământul, alături de mahalagii bucureşteni, cu pantaloni negri croiţi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi de săteni din Ilfov, în şalvari de dimie vânătă. Între ei, oltence cu conciul în frunte, muscelence cu cămaşa numai fir. şi chiar ţigănci, cu picioarele goale, cu dinţi de fildeş. Iani sta în loc, de îi priveşte pe toţi. Îşi aduce aminte de hora ce se învârtea, în copilăria lui, la Dudeşti; şi îi trece prin naintea ochilor, locurile în care a copilărit. Oftează din adânc. Nu-i vine să se mişte din loc. Trebue să facă o sforţare sufletească, ca să se depărteze de cei, ce prin petrecerile lor aşa de naive, îl făcuseră să se întoarcă cu gândul, către partea ceá mai tainică a vieţii lui. Apucă spre Filaret, hotărât să se înfunde într'o mustărie, să guste din mititeii, ce numai cârnăţarii de acolo ştiu, să frigă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIV

Intr'un tufiș, la o masă lângă care zac trei clondire golite de el, stă cu capul în amândouă mâinile, Tiberiu Ciută.

— Bună seara, Tiberie.

— Servus, frate Iani; ia vino, de sezi cu mine.

Ciută era făcut foc, de supărat ce era. Se adăsta să fie trecut profesor la clasa doua, și când colo, au adus pe unul de peste Olt.

— Asta este o mare nedreptate, frate dragă. In locul ce mi se cuvine mie, Petrache Poenaru și-a adus un nepot, dela Craiova. Acesta este un nepotism revoltător. Mi s'a urât să tot învăț pe copii, să silabisească. Ași fi vrolt să lucru, ceva mai greu. Voiam să insufl în celor din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

clasa a doua, sentimente naţionale. Că doară, aceia-s mai mărişori, şi pot înţelege.

— Şi ca să te mângâi, că nu ţi-a dat Pocnaru, prilejul dorit; de asta golişi, aste trei clondire?

— Ba, încă şi de alta. O doamnă de aici, care mă stimează, şi cunoaşte ce cultură am dobândit în şcolile din Apus, m'a recomandat unui onorabil comerciant; ca să mă fericească, dându-mi de soţie pe fiica lui. Damicela Marghioliţa, este una din vergurile cele mai gingaşe, din câte mi-a fost dat să cunosc. Sunt încă aprins de pasiune amoroasă, faţă de persoana ei. Durere însă: Damicela nu se arată aplecată, spre himeneu.

— Şi te miri, Tiberică puiule?

— Mă mir, frate, şi sufăr atroce.

— N'ai dreptate, drăguţule. Esti burduf de carte, văd; dar asta nu face parale, la fete. Umbli cu părul vâlvoi, nu te razi cu lunile. Nu ai legătură la gât,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

hainele de pe tine parecă-ţi sunt date de pomană. Ciobotele ce porţi în picioare, parcă sunt luntrea lui tata Noe cel bătrân. Şi îţi pare rău, că nu se uită fetele la tine.

— Ce să fac, atunci?

— Să nu-ţi bei sâmbria, dela Domniţa Bălaşa. Să te îmbraci ca oamenii, să te bărbiereşti de două ori pe săptămână. Ai să vezi tu, cum se schimbă atunci, şi Marghioliţa ta.

— Să zicem, că ai într-o câtva dreptate, frate Iani. Totuşi, aşa-i că este dureros, aceia că românce le nu ştiu preţui cultura şi darurile sufleteşti, ale tinerilor de însurat? Le trebue altă educaţie.

— Până să le faci educaţia aceia; ai să mori flăcău bătrân, de nu-ţi intră în cap, ceea ce-ţi spun.

— Tu eşti grec. Ca toţi atenienii, dai o prea mare însemnătate formei.

Pe Ciută îl mâhneşte, că românce sunt aşa de uşuratice.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Va renunța la orice gând, de căsătorie. Se face apostol al culturei. Până ce cultura latină nu va pătrunde, în cele mai adânci straturi ale poporului, nu e nimic de făcut.

Ianu mărturisește, că el nu știe carte multă. Nu a cetit în grecește decât Viețile paralele, de Plutarch, și cuvântările lui Hrisostom. În românește a citit ceva mai mult. Tot ce-a scris Heliade, poesiile lui Rosetache și alte povești traduse din franțuzește.

— Latinește nu știi, de loc?

— Nici o buche.

Ciută se uită la el de sus, și cu milă. Nu a crezut, că este cu putință, atâta ignoranță. La Blaj, toți oamenii vorbesc între ei, latinește. Acolo sunt școli tot așa de bune, ca și cele ungurești. Intrânsele a învățat carte Ciută, mai înainte de a se duce la Cluj. Din Blaj, tinerii es oțeliți, hotărâți să-și dea viața pentru nație.

— N'am fost pe acolo. Nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ştiu cum o fi. Am auzit doar pe unii, că spun de Vlădica din Blaj, că este eretic.

— Infamă calumnie. Vlădica Blajului, este creştinul cel mai adevărat. Ţine legea dragostei, aşa cum o a primit dela Domnul Hristos.

— Se poate. Aşa zicea şi Nicolae Bălcescu, la 48.

— Ei vezi.

Iani căruiea nu-i plac, chestiile bisericeşti, se scoală. Pofteşte pe Tiberie, să meargă cu el, să iea o cafea la o cornărie. Uliţa Filaretului avea, pe ea, o mulţime de cornării. Pela zece seara, în cornăriile despre Filaret, venea să guste cafea cu lapte şi cornuri calde, toată lumea albă. După eşirea dela teatru, se umpleau cornăriile de muşterii, şi uliţa cu birji şi trăsuri boereşti.

Cei doi prietini, pătrund în cel dintâin local, ce le ese în cale. O fată bălae, cu şorţ alb la piept, le aduce două cesti mari, pline cu lapte şi cafea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi, într'un coşuleţ, cornuri ce miros bine.

— Acesta, este un obicei vienez; exclamă Ciută. Mustul şi mititeii, îmi plac mai bine, fiindcă sunt româneşti.

— Iar începi?

— Se înţelege că încep. Trebue să ne întoarcem musai, la ale noastre. De suntem români, cum şi suntem, frate; e de lipsă, să ne îmbrăcăm, cum se învestemântau dacoromanii, să mâncăm, aşa cum se mânca în Latium; şi să reclădim templele zeilor, cari au favorizat pe mama Roma cea bătrână.

— Măi, Ciută, tu eşti nebun dea binelea.

— Nu-s nebun, nici cât; spun ce învaţă ilustrul Bărnuţ.

— Închină-te bre, să-ţi vii în minţi. Să ştii dela mine: cu sticleţi de ăştia în cap, nu Marghioliţa, da lumea întreagă o să fugă de tine, ca de un smintit.

— Marghioliţa! O divinitate ce nu sunt vrednic să ador.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cum aşi face frate Iani, să o încredinţez că-s un bărbat vrednic de ea. Spune, zău, frate Iani, ce-i de făcut?

— Ţi-am spus. Du-te la croitor, să te îmbrace. Schimbă-ţi cismarul, şi rade-te mai des. Treci apoi în toate zilele pe sub fereastra afroditei, şi când o vezi spune-i, cai verzi pe pereţi. Fă aşa; şi să ştii, că ai să dobândeşti pe Marghioliţa.

— Ce ai şti, cât e de frumoasă!

— Am auzit, că nu e urâtă fata Morarului.

— Este mai frumoasă ca Venera, mai mândră decât Juno, mai înţeleaptă ca Minerva.

— Iar ai luat câmpii.

— Amorul, mă transportă.

— Ţine-te bine, Ciută.

— Mă gândesc să-i dedic o odă, în metru antic.

— Mai bine, ai trimete pe Buică, să-i cânte de dor, şi să ofteze la fereastră-i.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XV

Din zorul pe care îl da Kera Lena, să o mărite; Marghioliţa trăsese concluzia, că lani o cere dela tatăl ei; şi că acest din urmă, ca să scape de stăruinţele, lui Dimani, îşi pusese în cap să o căpătuiească cu un ceas mai înainte. Din pricina asta desigur, că iubitul nu mai dădea semne de viaţă.

Fiindcă aşa credea că stă treaba, Marghioliţa se hotărâse ca, prin încăpăţânarea de a refuza pe ori ce alt pretendent, să silească pe morar, să o dea alesului ei.

Era prin urmare liniştită, şi sigură de succes.

— Nu te mai osteni de prisos, spunea peţitoresii, care se trudea să o convingă, că trebue să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se decidă, în favoarea unuia din candidaţii, ce i-a recomandat.

— Cine alege, nu culege. Să vezi că ai să rămâi fată bătrână.

— Nu purta Dta, grija mea.

— Ba o port, măiculiţă. Am văzut multe în viaţa mea. Fetele care fac nazuri, se căiesc toate, că au dat cu piciorul norocului.

— N'am de ce să mă căiesc, nici nu fac nazuri. Voi să iau, pe cine îmi place.

— Văd că nu-ţi place, nici unul.

— De unde, ştii Dta, că nu-mi place nici unul?

— Ce folos, că-ţi place vreunul; care nu vrea să ştie de Dta.

— Ba ştie, şi mă cere; dar nu vrea taica.

— Cine este ăla, suflete? Spune-mi-l mie, că îl aduc eu pe Jupân Ştefan, să-i dea binecuvântarea.

— Kir Iani Dimani.

— Cine zici, puiule?

— Iani Dimani.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu te-a cerut Iani, maică dragă.

— De unde știi Dta, că nu m'a cerut?

— Fiindcă. de aia.

— De care?

— Pentru că, măiculiță, Iani s'a logodit cu Anica, fata cea mai mare a lui Dumitrache Tămădău. Se cunună cu ea, înainte ca să intrăm în post.

— Minți!

— Nu mint, măiculiță, că sunt muiere bătrână, și e păcat.

— Atunci, altul te-a mințit pe Dumneata.

— Nu m'a mințit nimeni. Știe tot târgul, că Iani iea pe fata lui stăpânu-său. L'am întâlnit chiar acum, când am venit în coace. L'am heretisit, și mi-a mulțumit. Avea în deget o verighetă de aur, ca boerii din protipendadă.

Albă ca varul, Marghiolița a holbat ochii, și nu mai zice un cuvânt. Bărbia i se bate ca linba dela ceasornic, și din ochii se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scurg lacrămile, în picături mari, ca stropul de ploaie, vara.

Copila se uită sperios, în toate părţile, aşteptând un ajutor ce nu vine. Îşi ascunde faţa, cu amândouă palmele: îşi şterge ochii, şi apoi pune capul între coatele, ce şi-a lăsat să-i cadă pe masa, din mijlocul casii.

Nu răspunde nimic, la sfaturile şi mângâerile Lenii. Doar cu mâna, îi face semn să plece. Peţitoreasa se retrage în vârful degetelor, cu gând a se întoarce la vreme. Ca să nu simtă nimic tatăl ei, Marghioliţa se ridică, şi printr'o opinteală de viteaz, se apucă de deriticat împreună cu Ilinca, ca şi cum nimic nu s'ar fi petrecut înainte. Morarul nu a aflat ce fusese. I s'a părut tot în regulă, când s'a întors acasă, de masă. Numai cele două cearcăne negre, ce umbreau ochii frumoşi ai fie-si, ochi ce picrduseră ceva din vioiciunea lor, îi făceau mai sticloşi. Schimbarea aceasta, a pus-o însă în socoteala unei indispo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

siţii trecătoare. Nu i-a vorbit mai cu energie, în favoarea ultimului pretendent, adus de Kera Leana, aşa cum venise hotărât să facă. A lăsat lucrul pe a doua zi.

Greaca a intrat în chiliile ei, cu mari nădejdi. Ce ora mai greu, făcuse ea acuma. Copila primise lovitura, aşa cum se şi aştepta dânsa. Ba poate chiar, mai cu resemnare, decât ar fi crezut Kera Lena.

Ea se odihneşte răsturnată pe patul ei, gândindu-se la isprava săvârşită; când se pomeneşte cu un tânăr spilcuit, ce poartă pantaloni cadrilaţi, un surtuc verdunc, cravată de atlas lată la gât, şi în cap cu joben ultima modă, că dă buzna la ea.

— Bată-te norocul, Tiberică! Zău că nu te mai cunoşteam, maică dragă, spune Kira Lina lui Ciută. Căci era el tânărul visitator al grecoaicei.

Ciută a băgat pe urechi sfaturile lui Ianl. Şi acuma, neîn-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

crezător numai în propriile lui puteri, vine să ceară iarăşi ajutorul Linei, ca să-şi poată izbândi visul. Asupra lui Ciută, Marghioliţa făcuse o mare impresie. Din ziua când, Kira Lina îl dusese în casa morarului, el nu se mai gândea decât la faţa acestuia. Nici chiar, în ceasurile ce le petrecea în şcoala dela Domniţa Bălaşa, silabisind cu elevii lui, chipul Marghioliţei nu ese din mintea lui Ciută.

— Am mare speranţă, că de vei mai pune încă o vorbă bună pentru mine, Dămicela Marghioliţa, se va înblânzi. Nu e aşa, Cucoană Lino, ca o să o înblânzeşti?

— O să încerc.

— Încearcă mă rog; că şi eu, la rândul meu, fac tot ce mă vei îndatora.

Intr'un elan de entusiasm, Ciută declară că îi va dona ei, zestrea Marghioliţei. Ciută o să ţie pe nevasta sa, din ce va câştiga, prin munca lui cinstită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu cer eu, așa ceva. Destul mi-o fi, să fii filotim.

— Am să fiu, Cucoană Lino. O să pun și un taraf de lăutari, să treacă pe la ferestrele Damicelii, să-i cânte de dor.

— Asta, să nu faci. Mai bine, caută pe Marica, din țigănia Vlădicăi. Învoește-te cu ea, să dea târcoale pe la Marghioliţa. Să-i dea cu ghiocul, că îi este scris să ia unul cu părul bălai și ochi verzii; ca să-i intre în cap fetei, de Dumneata.

Marica este o țigancă bătrână, pe care Ciută o a aflat, într'un bordei din împrejurimile Filaretului. Aci locuia dânsa, împreună cu moș Dumitru, o namilă de unchiaș, tuciuriu la față, cu părul și mustățile albe.

Fusese visitiu vestit. El mânase caii cei mai frumoși ai vlădicilor, ce se perindau în scaunul Ungro-Vlahiei, până când desrobirea și neputinţile vârstei, l-au silit să părăsească serviciul. Acum câștigă câțiva gologani, ajutând pe surugii de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe la hanuri, să-şi înliame caii. Trăeşte mai mult din ce adună baba, cu ghiocul ori dând cu bobii.

Ciută i-a găsit pe amândoi, în bordeiul curat, trăgând din lulea, în faţa vetrii. Stau la taifas, pe două buturugi de fag. În toată casa nu era decât un pat de blăni, acoperit cu o rogojină nouă. Pe patul acela Marica l-a poftit, să şează pe Ciută; îndată ce moşul, totdeauna discret, s'a făcut nevăzut. îl ascultă acum, aşa cum ascultă medicul, pe bolnav.

— Am să-i zic, Coconaşule, mânca-te-aşi, tot ce mă înveţi. Şi o să-i mai spun şi altele multe, de cele ce ştiu eu, să spun la fete.

— Spune-i, babo, spune-i mă rog, că de o aduci spre mine, te mai cinstesc, cu un galben, de aur.

— Să-i dai babii, Coconaşule, că numai ea ştie cum să ice pe Marghiolliţa. De nu ţi-o dau eu, nici dracu nu ţi-o dă în mână,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da, de unde o cunoşti, mă rog, aşa de bine?

— Hei! Ce-ţi pasă, Dumitale? Intreabă numai pe Iani, dela cofetăria lui Tămădău, să-ţi spue el.

Cu gesturi sugestive, Marica, destăinueşte lui Ciută, ceace nici măcar bănuia, ardeleanul.

Galben ca făclia de lângă mort, Ciută nu mai zice nimic. Se uită aşa de ciudat, încât ţiganca pricepe, că a vorbit prea mult. Vede că a greşit-o.

— După cât pricep, acuma, Dumneata, Coconaşule, ai vrut să te faci ginerile morarului, mâncate-aşi.

— Se înţelege.

— Acum nu mai vrei, hai? Să trăeşti Dumneata, Coconaşule, şi găseşti alta...

— Nu găsesc alta, frumoasă ca Marghioliţa.

— Ce e de făcut, atunci?

— Să te duci, să-i vorbeşti, aşa cum te-am învăţat.

Privind la Ciută, cum eşea din bordeiul acela ţigănesc; Marica,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pune un cărbune în luleaua ce se stinsese, şi dă din cap.

Asta iubeşte. Iubirea a fost, şi o să fie în veci oarbă; zice în gândul ei bătrânesc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVI

De când austriacii au evacuat Principatele, Acriviţa este într'o continuă enervare. Brocardurile, blănile şi giuvaericalele, ce-i aduce zilnic Tămădău, nu isbutiseră nici odată să o fericească cu desăvârşire. Acum, mai mult ca ori când, ea se simte singură şi părăsită. Sunt zile când plânge într'una, fără să ştie pentru ce. Doctorul Benof, o îndoapă cu apă de flori şi cu ceai de tei, fără nici un folos. Tămădău era îngrijorat.

— N'are nimic. Istericale, îi spune regulat medicul, chemat să o vindece.

Dela o vreme, Iani, a început să vie mai des: de a doua zi de serbarea din Cişmigiu, mai cu osebire. În lipsa lui Tămă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dău din oraş, el se arătă zilnic. Ţine, pe Acriviţa, în curent cu treburile negoţului. Decâte ori se iveşte Iani prin casă, Anica găseşte, după sobă, câte un cornet plin cu cofeturi, ori alte zaharicale. Din ochi, ea îi mulţumeşte, pentru grija pe care i-o poartă.

Visitele acestea, de o răceală ceremonioasă, pe care le face Iani; au darul însă să enerveze şi mai mult, pe soţia lui Tămădău. Privirile ei galeşe, oftaturile pline de subînţelesuri, numai prind. Respectoasa lui deferenţă, în gesturi şi cuvinte, o exasperează.

— Numai vii pe la noi, decât de mântuială. Gândurile te mână aiurea; îi zice într'o zi, Acriviţa.

— Sunt cu gândul şi cu trupul, acilea.

— Ei fi, dar nu se cunoaşte.

— Mă osândeşti, pe nedrept.

— Nu te osândesc: zic numai că numai eşti, ce ai fost. Ne-ai urât, pe noi.

— Eşti nedreaptă. Şi eri ci-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

team niște scrisori, în care pe hârtie trandafirie, mi se promite atâta dragoste, încât dacă pe sfert o fi adevărat scrisul acela, nu se poate cine a scris scrisorile, să nu-mi vrea binele mie.

— Să știi, că ți-l vrea. Și după o pauză: Credeam că vei fi aruncat în foc, scrisorile trandafirii.

— Le păstrez. Țiu la ele, ca la ochii din cap. Ele îmi dau putere, să-ți vorbesc.

— Ce te mai codești, dar.

— Vezi că, tot mi este frică, să nu te superi pe mine.

— Ce vorbă e asta? Știi, că nu sunt supărăcioasă, din fire.

— N'aș vrea, să te mâhnesc.

— Nu te mai gândi, la cea fost.

— Aș voi, să te rog ceva.

— Zi, fraţico; spune ce vrei dela mine.

— Să mă ajuți.

— Cum să te ajut?

— Să vorbești cu Tămădău.

— Ce să-i spun?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să-i spui, să-i spui că Anica s'a îndrăgostit de mine; şi să-l faci, să mi-o dee de nevastă!

— Ce ai zis? Mai zi odată, auzi!

— Te rog să pui un cuvânt bun la Kir Dumitrache, ca să-mi dee mie pe Anica.

— Eşi afară, porc de câine! Cum îndrăsneşti, să-mi ceri mie aşa lucru?

— Vezi, cum eşti? Mi-ai făgăduit, că o să mă asculţi liniştită, fără să te superi. Şi uite, cum te ţii de cuvânt.

— Nu mi-am închipuit, că o să aibi nerușinarea asta.

— Şi pentru asta, e nevoe de atâta larmă? Stai liniştită şi ascultă; cum ai făgăduit.

— Nu. Nu voi să aud nici un cuvânt mai mult.

— Cu toate astea, o să trebuiască, să mă asculţi.

— Taci din gură că ţip, de se adună lumea.

Din albă ca zăpada, Acriviţa se făcuse roşie ca sfecla, apoi galbenă ca şofranul; pentru ca, în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cele din urmă, să învineţească de tot. Se îneca la vorbă, şi tremura ca varga.

In faţa ei, Iani îi freacă mâinile ce îngheţau. După ce îi pune la gură un pahar cu apă de flori, zâmbitor ca şi cum nu s'ar fi petrecut nimic între ei, îi sărută mâna şi ese, şoptindu-i la ureche: Mă duc, acum. Linişteşte-te. O să viu mâine, să mai vorbim.

— Du-te. Pleacă mai iute, să nu te văd, că îmi faci rău.

Iani, a dat din umeri, şi a zbughiat-o, fără să dea nimănui de veste.

Obicinuită cu istericalele mamei sale, Anica nu s'a mirat, că Acriviţa vine la masă cu ochii plânşi, şi aprinsă la faţă. A lăsat-o, să spargă câteva farfurii; şi-să verse un pahar cu apă, în capul femeei, ce le servea prânzul.

A căscat mirată ochii, numai când a început, să-i caute şi ei ceartă. Şi când, tot mai mult aprinzându-se în potriva-i, i-a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aruncat în faţă insulte triviale, s'a sculat de lângă ea, şi i-a zis:

— Nu mă ştiu vinovată, cu nimic. Fiecare judecă pe semenul său, după sine.

Era întâiaşi dată, când Anica răspundea la ocările Acriviţei. Insulta ce-i făcea, era atât de gratuită încât, fără să se gândească la ce zice, Anica vorbise. O luase gura pe dinainte, şi era cât p'aci să-i ceară ertare. dacă Acriviţa nu învenina, încă mai tare discuţia, cu inprecaţiunile ei nedrepte. Ca să curme cearta, Anica a stat toată ziua închisă în odaia ei; şi Acriviţa şi-a vărsat tot focul, pe spinarea bietelor slugi, şi mai nevinovate.

A doua zi, Ianı a pus după sobă o cutie cu alviţă de Paris; şi a intrat în iatacul în care zăcea, Acriviţa

— Iar ai venit?

— Cum vezi.

— Vrei, să mă omori?

— Doamne fereşte!

— Ce vrei, atunci?

— Ţi-am spus.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu se poate.
— De ce?
— Mă mai întrebi?
— Te întreb, firește.
— Ascultă, Ianı, mută-ți gândul dela Anica. Tămădău este hotărât, să-și dee fetele la boeri.
— Pe cele mici, slobod este. Pe Anica însă, o iau eu. Tot ce-ți cer, este să pui o vorbă bună pentru mine, ca să meargă treaba mai repede, și omenește.
— Nu te mai gândi la asta, frățico. Te rog, ca pe Hristos.
— Ba mă gândesc mereu.
— Am să mă pun împotrivă ori-cui, o să sfătuesc pe Dumitrache, să nu facă pasul ăsta.
— Nu te cred. Ești mai milostivă, decât te arăți. Știu eu.
— Nu, nu, nu. Să știi că de o fi și o fi; pun pe Tămădău să te dee afară în brânci, ca pe un ticălos.
— Te iuțești de geaba, suflete.
— Ei așa! Dacă mă scoți din țâțâni, ai să vezi, ce o să fac eu.
— Te lauzi. Și apoi când o fi la adică; de intri în răsboi cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mine, lucrurile îes rău de tot. Dau Jupânului, pachetul cu scrisorile trandafirii.

— Ai face-o şi asta, nelegiuitule ?

— La nevoe, face omul ce poate. Rău mi-ar părea să mă despart de scrisorile acelea trandafirii, la care ţin ca la ochii din cap, dar dacă nu eşti cuminte...

— Doamne, Doamne, ce nelegiuit !

Iani, rugător acum, îi sărută amândouă mâinile. Îi cere ertare, şi făgăduesţe să-i fie ginerele cel mai supus.

Acriviţa, pe care o spăimântase, cum rece şi curtenitor, îi repetase de trei ori, «dacă nu eşti cuminte», se uită cu groază la ochii lui albaştri ca oţelul, în care se oglindeşte atâta voinţă rece. Blândă ca un mieluşel, acum îi mărturisesţe lui Iani, grijea ei ca nu cumva Tămădău, să fi hotărât altfel. Cofetarul, este încăpăţinat. Ce să facă ea, de nu se învoesţe el,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu încuscrirea asta, cum nu s'a învoit la încuscrirea cu Furmuraki.

— Dumneata faci din el, ce vrei. N'am nici o grijă. Şi apoi de o fi la ananghie, poţi să-i spui, că eu ştiu unde se duc banii ce-i dă lui Ghelasie, şi ce cărţi îi aduce sub anteriu, călugărul.

Acriviţa, şi mai îngrozită, îşi trage mâna din a lui Ianî.

— Am să fac, tot ce vrei; dar du-te, du-te mai iute.

— Nu plec, până nu-ţi sărut încă odată mâna, mamă soacră.

— Mare ticălos eşti mă, Ianî. Fugi, că-mi este frică de tine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVII

Trei zile a zăcut, după explicaţia ce avu cu Dimani, Acriviţa; şi o săptămână întreagă nu s'a uitat în faţă Anicăi. Când s'a obicinuit cu ideia, că va fi soacră lui Iani; a chemat pe Anica la dânsa în odaie, şi cu blândeţe i-a imputat, dece s'a sfiit de ea, şi nu-i a spus mai din înainte de Iani, că sunt îndrăgostiţi.

Foarte sincer, Anica i-a răspuns, că nu i-a ascuns nimic mamei sale. Că nu e îndrăgostită cu nimeni.

— Nu ţi-a spus nimic, Iani?

— Zău nimic, Ninecă.

— Ciudat! Atunci îţi spun eu, că Iani te vrea de nevastă. Ce zici?

— Nu zic, nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dacă nu te-o da, taică-tău, ce zici?

— Nimic, Ninecă.

— Vrei să-l iei, ori nu?

— Cum ve-ți vrea, Dumneavoastră.

— Da tu, cum vrei? Ți-e drag, Iani?

— Nu știu. Nu m'am gândit la asta.

— Răspunde, soro, ca lumea. Noi să știu, ce gândești tu, de îndrăsneala lui Iani, ca să te ceară.

— Ce să zic eu? Nu zic nimic. Gândesc numai că e mai potrivit cu mine, decât alde Iorgu Furmurake.

— Bine. Am să vorbesc, cu Dumnealui.

Tămădău a fost încântat, să facă pe Iani, ginere. De multe ori, se gândise el, că Anica ar fi potrivită cu Iani. Ceia ce-l oprise, de a merge mai departe, era că-l știa pe Iani crai mare. Dar dacă însuși Dimani se decisese să se astânpere, și să facă și el casă ca oamenii; Tămădău

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu mai avea nimic de zis. Şi procopsea astfel ucenicul favorit. Era sigur că întreprinderile lui comerciale, nu vor cădea nici mai târziu pe mâini streine.

Logodna s'a făcut nu mai decât. Popa Ghiţă a blagoslovit inelele; şi Tămădău a făcut o partidă de preferanţ cu Anastasiad şi Dimani, pe când mireasa s'a jucat de-a ineluş învârteluş, cu vro trei fete de seama ei.

Ea nu se aşteptase de loc, să o ceară Iani; dar cum Iani fusese totdeauna drăguţ cu ea, şi nu era băiat urât, Anica e fericită.

După logodnă, au început pregătirile de nuntă. Cu ajutorul unei cusătorese, Acriviţa şi Anica s'au pus pe lucru. Când tot ce trebuie unei fete la măritiş, a fost gata; Tămădău a chemat pe Mihai Ciupescu, priceputul scriitor dela Judecătoria Judeţului, un diac de mâna întâi. S'a încuiat cu el în iatacul lui, de au stat un ceas şi mai bine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de vorbă. Peste trei zile, Ciupescu, i-a adus, ca să iscălească o coală de hârtie, de culoarea paiului de grâu, pe care cu slove alese și înflorite, scrisese foaia de zestre. Tămădău a dat de zestre fiicei lui Anica, ce este a se cununa cu Dumnealui Ianî Dimani, cămăși de borangic cusute în fir de aur, altele de pânză cusute cu ibrișim, două macaturi de damasc, un salop de atlas căptușit în sangeap, o scurteică de moar verde căptușită cu blană de vulpe, șase tacâmuri de argint, cu șase linguriță la fel și șase filigene de argint, o icoană de argint suflată cu aur a Sfinților Ioachim și Ana, o butcă cu doi cai sirepi, în naht două sute galbeni împărătești, patru sute stânjeni de moșie, în hotarul Mânzănești Sud Saac, și prăvăliile de piatră din București, din față de Biserica Curtea Veche, cu toată marfa dintrânsele.

Foarte mândru și-a pus Tămădău turaua pe foaia de zestre,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

redactată de Ciupescu, şi pe care, înainte ca acesta să o ducă la Judecătorie spre întărire, o au mai iscălit atât Marghioliţa, cât şi Anica cu Iani.

— Să fiţi sănătoşi, le-a zis acestor doi din urmă Tămădău, când au venit de i-au sărutat mâna, ca pe a unui părinte şi binefăcător. Acum duceţi-vă şi la Acriviţa, de îi sărutaţi mâinile.

Amândoi socrii lui Iani, au vărsat lacrimi calde, în ziua aceia. Îşi căpătuiseră pe cel dintâi născut al lor.

Iani, în aceiaşi seară, a chefuit cu prietenii lui. Le-a dat o masă dela care nu a lipsit nimic, nici măcar papucii atât de dragi lui Anton Pan. S'a băut acolo. Toţi se arătau voioşi. Au curs vinurile cele mai capitoase, şi toţi nu-i au urat lui Iani decât sănătate, căci noroc are cu carul. S'a petrecut minunat în noaptea aceia cu chef. Iani în mulţumirea lui, îşi îmbrăţişează prietenii cu mult drag.

— Ce ai tu, de nu spui, nimic?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întrebă Anton Pan, pe Tiberiu Ciută.

— Nu mă simt tocmai bine.

— Este amorezat, şi el săracu; spune Iani, ca să-l scuze.

Dimani, nu băgă de seamă cu ce ochi plin de ură, priveşte Ciută, la el.

— La ce te gândeşti măi, Tiberică? îl întrebă Filimon, ce şade în faţă-i, şi s'a speriat de cum îi sclipesc ochii lui Ciută.

— Reflectez.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVIII

— Nu care cumva să-ți uiți, că trebuie să duci pe fată la Doamna, să-i sărute mâna, înainte de nuntă. Pentru ca să nu iese din cuvântul Dumnealui, după ce s'a eșit la biserică, la praznicul Sfintei Mucenițe Ecaterina, în trăsura și cu caii pe care i-a luat Tămădău fetei lui, Acrivița ducea pe Anica, la Doamna.

Repudiata soție a Bibesculuĭ, locuia în casele Brâncovenești; în palatul din care turcii au ridicat pe Constantin Brâncoveanu, și pe care Zoița-Doamna îl moștenise, dela ultimul Brâncovean, dela Marele Ban Grigorie, tatăl ei adoptiv.

Pentru cei din ziua de azi, spunem că Palatul Brâncove-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nesc, se ridica pe locul unde s'a început, înainte de războiu, clădirea palatului destinat Senatului român. O clădire foarte mare, ce se înalţa în mijlocul unei curţi, care se întindea până aproape de începutul Podului Mogoşoaiei. Înainte de canalizarea Dâmboviţei, gârla despărţea Palatul Brâncovenesc, de Casele Bălcanului, pe ruinele cărora s'a ridicat Palatul Justiţiei. De acolo Dâmboviţa facea un cot spre Apus, de hotăra grădinile Brâncoveanului, de vecini.

În Palatul ăsta, trăia Zoiţa-Doamna, de când o boală crudă o scosese din lume. Cum însă, boala de care suferia Doamna, nu era periculoasă, ba nici nu i se arăta, decât din timp în timp, la intervale destul de depărtate; ea nu a rupt nici o dată contactul cu oamenii. In intervalele ei lucide, primea cu plăcere, pe cei ce ţineau să o vadă. Afară de rudele de aproape, cei mari nu mai călcau la o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curte, care nu putea să mai împartă favoruri suverane. Cocoanele, de mâna a doua și a treia, câteva negustorese, care nu erau primite la Palat, dau însă năvală. Curtezanii nenorocirei, au îndulcit și vor îndulci totdeauna zilele măririlor căzute. Pe lângă acestea, sărăcimea, pe care o milostivea, nu a uitat pe Doamna lui Bibescu, nici o dată.

Arnăuții din poartă, lachei înmănușați și Coana Smărăndica Girculeasca, un fel de Camerera-Mayor a Doamnei, dau o înfățișare princiară, Palatului.

Acrivița și Anica, gătite nu mai în tafta și dantele, din salonul de așteptare aud pe Doamna, cum, își căută uitarea suferințelor ei la clavirul, pe care îl stăpânește cu talent real. Coana Smărăndica, le introduce înfine. Intr'un salon, cu ferestri de o înălțime colosală. în mijlocul mobilelor aurite și înbrăcate în damasc roșu de mătase, Doamna, de pe canapea, le în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tinde, mâna străvezie, pe care amândouă o sărută cu cea mai bizantină evlavie. Gîrculeasca, se făcuse nevăzută. Pe când Acriviţa cercetează în amănunt, toaleta de fail albastru, ca pruna coaptă, ce poartă cu mult gust fosta ei suverană; Anica admiră părul auriu şi ochii cei negri ai Principesei. Frumuseţea extraordinară a Doamnei, îi impune. Ea îi soarbe cuvintele ce curg înţelepţeşte, de pe buzele Augustei.

Le spune, căa fost Vodă să o vadă, zilele trecute. Fetele şi nepoatele ei, ţine să se ştie, vin în toate săptămânile de o văd. Pe Domniţe le opreşte la masă, Duminica. Beizadelele îi scriu, din Franţa; şi scrisorile ce primeşte dela copii ei, Doamna, le poartă în sân.

— Va să zică, îţi măriţi fata.

— Da, Măria Ta.

— Am auzit, că bărbatul Dumitale a vrut să o dee după un om harnic, pe care l'a crescut el, în casă. Foarte bine a făcut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de și-a dat fata după unul de seama ei. Nu știu cine-mi spusese, că ar fi fost vorba să o dea, unui nepot de ai Visteresii Elenca.

— A fost numai o vorbă, Măria Ta.

— Ai fost în pension, fetițo?

— La școala centrală, Măria Ta.

— Știi să cânți, la clavir?

— Puțin, Măria Ta?

— Ce ai cetit, în franțuzește?

— Paul et Virginie, și Athala de Chateaubriand.

— Paul et Verginie, nu este de Chateaubriand.

— De Bernardin de St. Pierre, Măria Ta.

— Așa e. Bine drăguță. Și întorcându-se către Acriviță: Să spui lui Kir Dumitrache, că nu pun în gură decât cofeturi dela Paris, ori dela Dumnealui. Imi place, cum lucrează.

— Sărut mâna, Măria Ta.

— Apoi, să-ți dea Dumnezeu noroc, fetițo. Să vă trăiască!

Și cu o aplecare grațioasă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Doamna întinde o mână Acriviței și alta fetei, ca să le sărute. Audiența se sfârșise.

Visitatoarele, erau prea neînsemnate persoane, ca Doamna să le fi cinstit cu dulceață și cafea. Lacheul în frac și mănuși albe, le conduce însă în odaie la Cocoana Smărăndica.

Aci, li se oferă obicinuita tratație. Cât stau de vorbă cu însoțitoarea Doamnei; Girculeasca le spune, cât este de bună Prințesa. Cum împarte la săraci, sutele de galbeni, ce epitropii îi pun la dispoziție, în fiecare lună. Cântă ceasuri întregi la clavir, în fiecare dimineață, și cu evlavie mare, ascultă Duminica Leturghia, în paraclisul din curte.

— Știe, dragă, slujba pe de rost. Uneori cântă în strană, la rând cu dascălii. Are sărăcuța, un glas de înger.

— Și ce face, când îi este rău ? întreabă cu curiositate, Anica.

— Nimic, maică. Stă nemișcată, nu mănâncă, nu vorbește

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu nimeni. Oftează într'una. Uneori se supără, și atunci spune vorbe fără șir.

— Săraca!

— O măriți pe Anica. Când faceți nunta?

— Duminică, înainte de Sf. Niculae. Nădăjduesc, că o să ne faci cinstea să vii și Dumneata, Coană Smărăndico.

— Cu dragă inimă, numai să pot. Că nu mă pot deslipi de Măria Sa.

Doamna nu îngăduie, să i se facă focul în odăile ei. Și bietele femei, au eșit înghețate, de la audiență.

Anica tremura, și îi clănțăneau dinții în gură, când s'a întors acasă.

— M'a pătruns frigul până la oase, și am fiori prin trup, spune ea Acriviței, care nu poate să ierte pe Doamna, fiindcă nu i-a zis nici într'un fel, și n'a scos pe bărbatul ei, din Kir Dumitrache.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIX

Era în Decembrie. De trei zile ninsese într'una. Pe seară, luna şi stelele sclipeau, pe un cer azuriu. La Răsărit, o cortină de nori argintii, făcea să apară şi mai albastru încă, cerul înstelat. Din curtea lui Ştefan Moraru, es hoţeşte două moghindeţe, înbrăcate în bunde lungi şi înbrobodite la cap. Ele se strecoară pe lângă ulucile dela drum. Pe ulicioare dosnice, grăbesc pasul prin munţi de zăpadă, până ajung în monastirea Sfinţilor Apostoli.

— Cine sunteţi şi ce vreţi? Le întreabă, fără să deschidă, Kera Lena, la uşa căreia s'au oprit şi bat cu putere.

— Sânt eu, Marghioliţa, Kera mu. Te rog deschide mai iute, că am degerat de drum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Incălzindu-şi màinile la gura sobei din odaia grecii, Marghioliţa îi povesteşte, că tatăl ei a plecat de dimineaţă la vânătoare de lupi. Are de gând să lipsească o săptămână din oraş; şi ea a socotit să se folosească de lipsa lui, ca să vie să mai stea de vorbă cu Lena.

— Bine ai făcut, că tare-mi eşti dragă, fetiţa maicăi. Şi fără ca să mai aştepte alt cuvânt, peţitoreasa toarnă cărbuni în samovarul schiop de alamă veche, ce stă în mijlocul mesei, între două sfesnice la fel, în care ard lumânări de seu.

Marghioliţa nu are gust de vorbe de clacă. Ceaiul a încălzit-o pe deplin, şi este grăbită, să ajungă la ceeace a pus-o pe drumuri, pe aşa vreme. Auzise că s'a stricat nunta lui Iani, şi voia să ştie de este aşa, cum se vorbeşte.

— Nu e adevărat, măiculiţă. Erau hotărâţi să se cunune Duminică, în ajun de Sântul Nicolae; dar s'a întânplat că pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mireasă a lovito un junghiu. A crăit pe drum, în ziua de Sf. Ecaterina, când a fost cu muma ei, la Zoiţa-Doamna. I-a fost rău, dar a scăpat. Acum e bine de tot şi face nunta, după Bobotează.

— Mie-mi spuseră altfel. Că nu mai vrea Tămădău, să i-o dee, că s'a stricat tot.

— Minciuni, fata mamei.

Marghioliţa nu-se dă bătută. Se roagă de Kera Lena, să mai facă o ultimă încercare pe lângă Iani, să-i spue cât suferă ea, depe urma lui, şi ce păcat mare face, nesocotindu-o.

— Crede zău, psihi mu, că nu am adăstat, să mă rogi Dta pentru asta. I-am spus mai multe decât gândeşti Dta, dar este în zadar. Pe un om de felul lui Iani, nu-l ţin în loc lacrămi femeieşti. Ascultă-mă pe mine; ia-ţi gândul dela el.

— Nu pot, Kera mu, nu pot. Mi-a furat sufletul, Iani, şi fără suflet nu pot trăi.

— Eşti prea copilă, crede-mă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Alta în locul Dtale, i-ar da cu tifla, şi ca să-i facă în necaz, ar lua pe un altul. De ce să-l laşi pe Iani să zică că mori de dragul lui?

— Nu mă înţelegi, Coană Leno, nu mă înţelegi şi pace bună.

Marghioliţa, îşi frânge mâinile cu desnădejde. Mama Ilinca, dădaca ei, începe să se vaite.

— Mânca-m'ar pământul să mă mănânce, că am fost o păcătoasă. M'am încrezut în minciunile lui Iani; şi eu i-am făcut rost de vorbă cu fata. Crădeam că o să fie om de omenie. Uite cine îmi fu, bată-l Dumnezeu, de spurcat. Ce mi-o face, Jupânul, când o afla cum am păzit, aşa bujor de fată! Învaţă-ne, Coconiţă dragă, ce să facem acuşica?

— Pe când Ilinca, se vaită în chipul acesta; Marghioliţa scoate din sân, o salbă de aur şi o pune pe masă.

— Salba bietii mamii, Dumnezeu s'o ierte! Ţi-o dau Dtale, Coană Leno, numai fă tot ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ştii, şi întoarce pe Iani cu dragostea către mine.

— Nu ştiu, să fac nimic, maică.

— Nimic, nimic?

— Nu ştiu nici o drăcie. Nu sunt d'aldelea, cum zic vrăşmaşii că sunt. Am şi eu suflet; şi nu mi-l vând necuratului, pentru nimic în lume.

— Vezi, măcar, ce spun cărţile. Iţi dau ori cât îmi ceri.

— Pune un sfanţ de argint pe masă, nu trebue mai mult.

Marghioliţa se execută. Şi Kera Lena, scoate, din cutia mesii o pereche de cărţi îngălbenite de vremi, stropite cu picături negre, mici şi dese, şi tocite la colţuri. Le mestecă borborosind grecește, şi le pune în faţa Marghioliţei, ca să le taie. In-fine le întinde pe pat, şi începe să spue. Crai de ghindă că trupul şi gândul în casă. Uite şi crai de roşu, cu bani şi vorbe bune. Ăstai, Jupân Fănică, băbaca Dtale. Crai de verde nu cade

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de fel; te desparte de el trei dame. Să mai dau o dată.

De trei ori a întins Kera Lena cărţile şi crai de verde, tot mai departe s'a arătat de gândul şi trupul Marghioliţei. In schinb, îi da bine, cu crai de tobă.

— Crai de tobă, trebue să fie Tiberică, sugerează greaca; dar Marghioliţa, nici n'o mai aude.

— Ce să mă fac eu, Doamne!

— Să fii fată cuminte şi să iei pe Tiberie Ciută, că se topeşte sărmanul de dragul Dtale E un băiat de zahăr.

— Săracul! Mi-e milă de el; dar n'am ce-i face. Mie mi e drag Iani, nu alt cineva.

Kera Leana dă din cap, mâhnită. Acum se ridică Ilinca.

— Văd că nu e nimic de făcut cu Iani. Sărut mâinile şi picioarele, Coconiţa maicăi; scap-o pe Marghioliţa, de ruşine.

Marghioliţa a roşit toată şi pune ochii, în pământ.

— Dă-i mâncaţi-aşi ochii, dă-i ceva buruene, să le iea până mai este vreme, se roagă Ilinca.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Asta pot, să-i fac. Am un ceai, care face minuni.

— Nu voi. Ar fi păcat de moarte. Hai, să mergem.

— Cum o să plecaţi, acum? A trecut de miezul nopţii, şi viscoleşte groaznic afară. Staţi de vă culcaţi, la mine.

Vrând nevrând, nenorocita copilă a trebuit să primească să doarmă la Kera Lena.

Pe divanul din fundul odăiei, greaca a întins cearceafuri albe ca zăpada, a pus două perini mari de puf la căpătâi. Din sipetul ei, scoate o plapomă de mătase roşie, pe care o prinde într'un cearceaf curat. Patul Marghioliţei era gata. Ilinca s'a întins pe scânduri, la gura sobei, făcându-şi, din proboada ei, căpătâi.

S'au culcat câteşi trele ; dar nu a dormit nici una, ca lumea. Lena este cu gândul la salba, pe care nu a vroit să o primească, şi parecă regretă întrucâtva gestul ei cinstit. Ilinca, de frica morarului, se perpeleşte la foc ; iar Marghioliţa visează,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu ochii deschisi. Este peste putinţă ca Iani, să nu se întoarcă. Nu se poate să fi fost numai minciuni, cele ce îi spunea altă dată. Şi dacă este aşa; cu siguranţă se va reculege, şi va strica logodna, cu fata lui Tămădău. Din când în când, simţul realităţii, o aduce însă pe pământ, şi atunci oftează din adâncul plămânilor.

Când s'a crăpat de ziuă, toate erau în picioare. Mainainte de a trece peste pragul chiliei, în care petrecuse noaptea, Marghioliţa, se întoarce încă odată spre Kera Lena, şi îi zice: «Mă duc, Coană Leno. Un lucru, te mai rog. Să-i spui lui Iani, că jurămintele ce mi-a făcut el mie, sunt scrise în cer; şi că Dumnezeu nu iartă, pe cei ce necinstesc fetele, N'o să sfârşească bine. Să ştie asta, că i-o spun eu».

Lena a zăvorit uşa după ele, şi Marghioliţa, pe aceleaşi cărări, tot urmată de Ilinca, s'a întors la casa ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XX

In ziua când s'a cununat Iani, Podul Calitzei era plin de sanii trase de cai înveliţi cu valtrapuri mari. In ele veniseră la biserică boerii dela maghistrat, negustorii de frunte ai Bucureştilor şi unii din boernaşii, ce se vecinau cu Tămădău.

Acriviţa a fost o soacră ideală. Diadema-i în diamante, o putea dori, ori care din domniţele române. In rochia-i de tulpan alb, cu betele lungi de aur pe cap; pe mireasă o admiră toată lumea, venită la nuntă. Numai că ochii roşiţi de lăcrămi, dau de gol pe mireasă şi pe mama ei, că plânseseră. Hainele râdeau pe el de bucurie, lui Tămădău; iar Iani nu se arăta mai trist, ca socrul său.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De la biserică, au venit toţi cei poftiţi la Tămădău acasă, de i-au heretisit. Cu încetul boerimea şi cei mai străini, din negustori, s'au retras voioşi că au fost de faţă la binecuvântarea unei aşa de fericite căsnicii. Au rămas numai intimii. S'a întins acum masa în două odăi, cele mai încăpătoare.

Se serveşte nuntaşilor, ciorbă de pui, purcel cu varză, curcani umpluţi şi tot soiul de plăcinte. Vinul curge prin pahare, în valuri ce nu contenesc. Un taraf de lăutari, face veselia şi mai mare.

Nuntaşii toţi, îl laudă pe Tămădău, că şi-a ales ginere, om de teapa lui. Numai Coana Sanda, care şi-a umplut trei batiste cu cofeturi, nu e dumerită pentru ce atâta laudă, şi cere explicaţii Părintelui Ghiţă. El este însă tot atât de nedumerit asupra chestiei, cât şi ea.

Grigore Anastasiad este însă radios. Şi cum a-şi băut un pahar mai mult, nu contenește cu laudele, în cinstea lui Tămădău.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pentru că mai toți mesenii, sunt în curent cu ce se pune la cale în Franța, se vorbește deschis politică. De cum se desleagă limbile, se vede cât de colo că domnia lui Stirbey, este pe sfârșite. Afară de vreo doi mai prudenți, toți fruntașii comerțului bucureștean, doresc unirea principatelor și domn străin. Când Ghiță Boloboc, încearcă o timidă apărare a lui Știrbey; toți i-se ridică în cap. Nu este mai fericit, nici cel ce susține pe Bibescu. Lui Trandafir, Starostea tăbăcarilor, care iea cuvântul în favorul unui Ghika; i-se spune că, pentru a se pune capăt stăpânirei boerești, trebue numai decât domn străin.

— Am înțeles; le strigă Trandafir.

Discuțiile astea politice, supără însă grozav pe Iorgu Schinteie, brașovean chiabur, și om de mare prudență.

— Săracul, bietul Ștefan Moraru, esclamă el, ca să schimbe vorba. Nu-mi trece gândul de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la dânsul, cum să fie așa fără de nenoroc.

— Ce a pățit Morarul, de îl plângi așa?

— Ce nu știi? Marghiolița, fie-sa, a căzut azi dimineață în gârlă, și s'a înecat.

— Cum se poate?

— Iacă așa. Azi dimneață, soacră-mea a văzut-o la leturghie, la biserica lui Bucur. A stat toată vremea în genunche. Se închina neîncetat; pasemite avea presimțiri. Când a venit Morarul la prânz, ia-o de unde nu e. Au căutat-o pretutindeni, dar pare că intrase în gură de șarpe. Ilinca, slujnica lor, nu-i știea de rost. O vecină, a văzut-o, când s'a scoborât la moară, și le-a dat de veste. Au pus să o caute în gârlă, și au scos-o, sărăcuța, moartă de sub sconcul morii. Se dusese să caute, pe tatăl ei, și a alunecat pe o scândură înghețată!

— Vai! Ce nenorocire! Bietul Ștefan! Exclamă unul dintre cei de față.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Sărăcuța, biata fată, cât de scurte îi fuse zilele, zice Acriviţa.

Iani a pus şervetul pe masă, şi se uită la Schinteie, care continuă să dea amănunte, asupra acestui accident nenorocit.

— O cunoşteai pe Marghioliţa? îl întrebă mireasa.

— Puţin. Era o fată foarte frumoasă. Păcat de ea.

— Dumnezeu să o ierte!

Povestea asta, a tăiat firul veseliei. Anastasiad simte nevoia, să pue capăt incidentului.

— Morţii cu morţii, şi vii cu vii! Să trăiască mirii!

— Noroc şi voie bună!

Cina s'a sfârşit. Lăutarii zic iar de joc. In salon, se întinde hora, din nou.

Intr'un iatac, la un colţ de masă, Tiberiu Ciută, îşi iea cafeaua, împreună cu Gavrilescu.

— Ce noroc, pe Iani; zice Gavrilescu lui Ciută.

— N'aşi vrea, să am aşa noroc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Zici așa, din gură. Dar, să stăm strâmb și să vorbim drept; ăsta a fost noroc mare de tot, pe Iani. Puțini, cu așa noroc, Tiberică dragă.

— Ba zău, că nu voi să am așa noroc. Aici se joacă o tragiedie vrednică de pâna lui Sofocle.

— Vrei să vorbești, de Coana Acriviță.

— Nu, frate dragă. Aceia-i fleac. Auzita-i ori nu, de copila ce s'a înecat în Dâmboviță?

— Ei?

— Pe nevinovata aceia, o a ucis Iani, mișelește. Era drăguța lui; și nu voia să-l lase.

— Ce spui, bre, omule?

— No! N'ai văzut oare cum s'o făcut alb ca varul, la față. Ce dovadă, mai vrei? Ha?

— Ciută, ai o imaginație bolnăvicioasă. Cum poți asvârli o așa învinuire, pe capul cuiva? Asta este o adevărată bârfeală. Bagă de seamă, gândește-te la ce vorbești. Trezește-te, dacă ai băut prea mult.

— Că-s treaz. Știu apriat,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce-ţi spun. Marghioliţa n'o murit de moarte, bună. Şi-o făcut singură seamă, de scârbă că o a lăsat Iani. Îi era drag grecul, şi nu voia să iea pe un altul. Mai bine, s'a aruncat în gârlă, să nu ştie pe dragul ei, în braţele alteia.

«Taci mireasă numai plânge,
«Că la mumă-ta, te-om duce...

Buică cântă de zor. Cei doi prieteni, apar în pragul salonului, în care s'a întins hora. Ei admiră pe Iani, cât joacă de graţios, între Acriviţa şi Anica.

— Carpe diem, îi strigă zâmbitor Ardeleanul. Ginerele se uită voios, la prietenul Ciută. Hora continuă a se învârti, în cadenţa-i obicinuită

S F Â R Ş I T

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932